

şükrün ve sevginin ifadesi

NAMAZ

NURULLAH ABALI

 NESİL

şükürün ve
sevginin ifadesi
namaz

DR. NURULLAH ABALI

DR. NURULLAH ABALI

1969'da Manisa'nın Demirci ilçesinde doğdu. İlk ve ortaokulu Almanya'da tamamladı. Demirci Endüstri Meslek Lisesi Elektrik Bölümü'nü 1987'de bitirdi. Aynı yıl girdiği Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 1992'de mezun oldu. Aynı üniversiteye bağlı Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Din Sosyolojisi Bilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini 1995'te tamamladı.

1995'te aynı bölümde başladığı doktora eğitimini, çeşitli aralıklarla 2003'te tamamladı. 1992'den beri öğretmenlik yapmaktadır (İletişim için: www.TulipAndRose.net)

YAYINLANAN KİTAPLARI

- Namaz/Allah'a Teşekkürün Bir İfadesi, 1995; 1997.
- Engeller Aşılmak İçindir, 2000; Engelleri Aşanlar, 2007.
- Kur'an'a Göre Müslüman Hristiyan Diyalogu, 2001.
- Geleneksellik ve Modernizm Açısından Kılık-Kıyafet, 2009.

İçindekiler

Önsöz.....	9
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM:

KULLUĞUN VE ŞÜKRÜN GÖSTERGESİ: NAMAZ

Çok seviliyoruz, ama bunun ne kadar farkındayız?.....	15
Allah'a teşekkür borçluyuz.....	19
Teşekkürün şeklini biz değil, Allah belirlemeli	22
İbadet: Allah'a olan sevgimizin göstergesidir.....	25
İbadetlerin özü ve özeti: Namaz.....	28
Namazı cennete girmek için değil, Allah'a şükretmek için kılarız.....	31
Namazda istediğimiz yöne değil, Allah'ın belirlediği yöne döneriz.....	34
Özürsüz terk edilmesine izin verilmeyen ibadet: Namaz.....	36

Dua ile namaz arasındaki ilişki	39
Namazın içeriği ve diğer dinlerdeki yeri	42

İKİNCİ BÖLÜM:

MÜ'MİNİN MİRACI OLAN NAMAZIN HAYATIMIZDAKİ YERİ

Madem Allah hiçbir şeye muhtaç değil, o zaman niçin namaz kılıyoruz?	47
Namaz kılmakla çalışmalarımız aksamaz	50
İleride kılacağımız namazları düşünmek, bizi namaz kılmaktan alıkoyabilir	53
“Namaz kılmıyorum, ama kalbim temiz” bahanesi	56
Namazlarımızı nasıl güzelleştirebiliriz?	59
Namaz ile akıp giden hayata çekidüzen vermek	64
Namaz kılmadığımızda, mahşer meydanında karşılaşacaklarımız	66

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

MADDÎ VE MANEVÎ ARINIŞIN ARDINDAN; NAMAZA DURUŞ

Abdest ve namaz, günah ve kötülüklere engeldir	73
Abdest: Maddî ve manevî temizliğin adı	79
<i>Kılık kıyafetimiz, namazın anlam ve önemine uygun olmalıdır</i>	82
Abdestin ve teyemmümün faydaları	84
Gusül abdesti ve faydaları	89
Namazın ve abdestin gizli düşmanı: Vesvese hâli (Kuruntu) ..	92
Namazdaki temel hareketler: ‘Kıyam, rükû ve secde...’	97
Namazdaki temel kavramlar: ‘Tesbih, tekbir ve hamd...’	102
Namazda okunacaklarla ilgili öneriler	106

Namazda okunan Arapça kelime ve cümleler Türkçe okunamaz mı?	109
Toplu hâlde (Cemaatle) namaz kılmak	112
Miraç olan namaz ile taklit olan namaz.	117
Namaz kılmanın faydaları	121
<i>Namazın psikolojik faydaları</i>	127
<i>Kaynakça.</i>	131
<i>İndeks</i>	137

Her şey sevgiyle başladı. Cenab-ı Allah tarafından, değer verildiğimiz için yaratıldık. Görüldüğü gibi her şey bir düzen ve hikmetin eseridir. Çevremize baktığımızda, amaçsız olarak yaratılan hiçbir varlığın olduğunu göremeyiz. Her varlık, uğruna yaratıldığı görevini, ömrü boyunca tam ve eksiksiz olarak yerine getirmektedir. Yaratılanlar arasında öyle kıymete değer bir varlık vardır ki bu da ‘insan’dır.

Evet, insan üstündür, değerlidir ve diğer varlıklardan farklıdır...

İnsan, kendisini tüm varlıklardan üstün ve farklı hâle getiren düşünme gücüyle donatılmıştır. Biz aklımızla, tüm nimet ve varlıkların paha biçilemez değerini daha iyi kavrayabilir, onları bize sunan Yüce Yaratıcıyı ve O’nun eşsiz özelliklerini daha iyi anlayabiliriz.

Hayatın anlamı, hareket ve davranıştır şüphesiz. Bir canlı durduğu zaman değil, hareket ettiği zaman

canlılığını ortaya koyar. İnsana üstünlüğünü veren düşünmek de bir işin başlangıcıdır, bu başlangıcı davranış ve hareketler tamamlamaktadır.

Düşünmek, Yaratıcımıza olan hayranlığımızı artırır. Allah'ı tanıdıkça da O'na yakın olma, yani 'kavuşma' arzumuz çoğalır. Bu yakınlaşma artık öyle bir hâle gelir ki, kelimeler yetersiz kalıp, tüm benlik ve vücudumuz O'na olan şükran ve hayranlığını belirtmek ister.

İşte bu âcizliğimize binaen Rabbimiz bize öyle bir ibadet gösterdi ki, biz bu sayede tüm varlık ve benliğimizle O'na yakınlaşabilmekte, O'na teşekkürlerimizi sunmaya çalışmakta ve O'nun da bizden razı olmasını ummaktayız. Namaz, Yüce Rabbe duyulan şükür ve sevginin, tüm varlığımızla kulluğa dönüştürüldüğü bir ibadettir.

Bu ibadet; gittikçe her şeyin daha da 'tembelleştiği, durağanlaştığı' bu zamanımızda hareketi, aksiyonu da ifade etmektedir. Bir anlamda tüm kâinatın baş döndürücü faaliyetlerine, hareketlerle katılmanın adıdır namaz. Yani namaz durağanlığın değil, aksiyonun ve hareketin dolayısıyla da hayatın bir sembolüdür.

Hatırlanacağı gibi biz hacda, gezegenlerin ve diğer varlıkların hareketine, onlar gibi soldan sağa doğru Kâbe'nin etrafında dönerek eşlik etmekteyiz. Böylece biz tüm evreni yaratan Rabbe, yaratmış olduğu diğer tüm varlıklar gibi boyun eğdiğimizi, O'na tüm kalbimizle teslim olduğumuzu, bedenimizle de teyit etmiş oluyoruz.* Bu kulluk bizi, insanların gittikçe yalnızlaştığı bu zamanda; Rabbin hu-

* "Sonra duman hâlinde bulunan göğe yöneldi, ona ve yeryüzüne: 'İsteyerek veya istemeyerek buyruğuma gelin' dedi. 'İsteyerek geldik' dediler." (Fussilet sûresi 41:11.)

zurunda birlik olmaya, diğ er m 'minlerle omuz omuza O'na ulaşmaya çağırır.       yalnızlık O'na mahsustur. Farklılıklarımızı ve bu işin zorluğuna rağmen O'nun kulu olduğumuzun farkına varma bilincimizi; birbirimizin hata ve yanlışlarını, O'nun rızası doğrultusunda onarmaya çalışma çabasıdır kulluk...

Kulluk vazifesini yerine getirebilmek ve bu doğrultuda hareket etmek çok zordur esasında. Hatta  yle ki hayat koşuşturmacası nedeniyle bize verilen eşsiz güzellik ve nimetleri sıradanlaştırıp, değersizleştirme gafletine düşüyoruz  oğ nlukla. İşte bunun için, günde en az beş defa Rabbimizle bağımızı kuvvetlendirmek, O'na olan gönül borcumuzu hatırlamak ve bu dünyadaki asıl görevlerimizi tekrar tekrar hatırlayabilmek için namaz ibadeti öngörüldü bize. Bu ibadet aynı zamanda, Yaratıcının sevgisini hatırlıymet bilmenin, O'na karşı nankör olmamanın ve gönülden bir sevgiyle O'na yansıtmaya çalışmanın kulluğudur.

Elinizdeki bu çalışma da, bu kulluğ  daha iyi anlamanızda size bir rehber olmak ve O'na sunacağımız ibadetlerin g zelleştirmesine katkıda bulunmak amacıyla hazırlandı. Kulluk şuuruyla ve görev bilinciyle hareket etme noktasında size pek çok getirisi olacaktır bu eserin şüphesiz.

Bu eserden gönül sepetinize, nice g ller devşirebilmeniz dileğimize...

DR. NURULLAH ABALI

Birinci bölüm

*Kulluğun ve Şükürün
Göstergesi: Namaz*

*Çok seviliyoruz, ama bunun
ne kadar farkındayız?*

ÇOK SEVİLİYORUZ, fakat genelde bunun pek farkında değiliz. Etrafımızda bu sevginin yansımalarını haddinden fazla görebiliriz. Bunun farkına varmak için birazcık düşünelim isterseniz:

Biz kendimizi, şefkat çağlayanı bir annenin karnında bulduk. Her şeyden habersiz beklerken, kedilerin masum bakışlarının içimizi hoş ettiğini fark etmek, etrafta uçuşan kelekleri hayran hayran seyretmek, onların ne kadar güzel yaratıldıklarını görmek için bize bu gözler verildi.

Hâlbuki biz annemizin karnında bunlara gerek duymuyorduk. Bunları bize bahşeden o Yüce Zât ayrıca bu görme duyumuzu, sınırlı olarak bize verdi. Şayet bu sınırlama olmasaydı, her yerde bulunan mikrop ve bakterileri görür, suları içemez, en tatlı meyveleri dahi yiyemeyebilirdik. Her şeyi görüyor olmaktan ötürü gördüklerimiz bize nezih bir şekilde

değil de, mide bulandırıcı olarak görünürdü.

Yine sonsuz şefkat ve sevgi sahibi Yüce bir Varlık bize kiraz, elma, şeftali, üzüm gibi daha nice meyve ve gıdaları, lezzetlerinden dolayı yemeye doyamayıp, mutlu olalım diye, daha anne karnındayken tat alma duyusunu hediye etti. İşte bu Yüce Zât, bize bütün meyve ve besinleri, en güzel renk ve tasarımlarıyla, hatta en çekici ambalajlarıyla beraber ikram etti.

Kuşların cıvıltısıyla neşelenip sevinç duyalım; şırıl şırıl akan berrak suların seslerini büyük bir huzurla dinleyelim diye bize ayrıca iştme duyusu verdi. Yine iştme duyumuz da sınırlı olmasaydı; karıncaların, böceklerin çıkardığı ayak sesinden, ge-

“Bizi öylesine özenle ve sanatla teçhiz eden bu Zât’ın sevgisinin farkında olmamak ve bunu idrak edememek içler acısı bir haldir.”

zegenlerin meydana getirdiği gürültüden huzursuz olurduk. Mavi gezegenimiz üzerinde hayat, çekilmez hâle gelirdi. Demek ki, yine sevildiğimiz için bu duyumuz da öylesine değil, çok ince hesaplara göre verildi.

İşte yine aynı Yüce Zât tarafından rengârenk ve mis gibi kokan çiçeklere hayran olalım diye koku alma duyusu verildi. Güzel nimetleri koklayabilmek ve bu nimetleri derin derin soluyabilmek ayrıcalığını verdi bu Zât.

Bize verilen bir diğer duyu ise, hissetme duyusudur. Ki bu duyu sayesinde mini minnacık civcivleri ve kedi yavrularını ellerimize alabilir; onları okşayıp,

sevebiliriz. Ayrıca bu duyu sayesinde, sevgiyi iliklerimiz kadar hissetme ayrıcalığını da elde ederiz.

İşte sahip olduğumuz, üstelik hiçbir ücret ve karşılık vermeden, bize ait olan bu organlardan hiçbir zaman vazgeçemeyiz, vazgeçmek de istemeyiz. Öyle ki bu sahibi olduğumuz nimetlerin ne kadar değerli olduğunun dahi farkında değilizdir çoğu kez. Bunların kıymeti ancak ya hastalandığımızda yahut da onlardan birinin kaybı söz konusu olduğunda anlaşılır. Bizi öylesine özenle ve sanatla donatan bu Zât'ın sevgisinin farkında olmamak ve bunu idrak edememek içler acısı bir hâldir. Esasında bize bahşedilen bütün bu nimetler Yüce Yaratıcının sevgisinin bizler üzerindeki yansımasıdır.

Aynı sonsuz sevginin yansımalarını şirin gezegenimizin üzerinde de görebiliriz. Bu Yüce Yaratıcı, dünyamıza her ân binlerce göktaşı çarptığı hâlde, biz misafirleri zarar görmesin diye, sevgi yumağı gibi kuşatan atmosfer tabakasını küremizin etrafına sardı. Yeryüzü her zaman tertemiz olsun diye bütün canlılar, birer temizlik görevlisi gibi onun tarafından görevlendirildi.

Yüce bir varlığın sonsuz sevgisi olmasaydı yağmur taneleri, yerçekimi sebebiyle hızla düşüp bize zarar verebilir, her tarafı alt üst edebilirdi. Fakat böyle olmuyor, bu engin sevgi yüzünden yağmur taneleri, yer çekimi kanununun dışına çıkarılarak papatyanın yaprağına yumuşakça ilişiverir ve küçücük bir çocuğun burnuna acıtmadan konuverir.

Sırf yaratıcısını sevdirebilmek için dut ağacı dahi, kendisi çamur yediği hâlde, bize narin meyvesini sunar. Arı, binlerce çiçek dolaşır, bize bal verir. Menekşe, her baharda en güzel renk ve kokularla bezir.

Bunun gibi, Yüce Yaraticımız bir kirazı yiyebil-
memiz için âdeta tüm güneş sistemini seferber eder.
Kiraz çekirdeğinin yeşerip büyümesi için toprağı,
dadılık göreviyle vazifelendirir. Aynı şekilde güne-
şi, kirazımızı 'pişirmesi' için bir aşçı gibi çalıştırır.
Ayrıca bu güneş, suyun buharlaşıp yağmur yağarak
kiraz ağacının sulanması işinde görevlendirilen bir
bahçıvan olarak da çalıştırılır...

Yüce Allah, kâinatta saymakla bitmeyen bütün
bu sevgi belirtilerini, hiçbir ihtiyacı olmadığı hâlde,
kendisinin yüceliğini ve bizi ne kadar çok sevdiğini
göstermek ve hatırlatmak için verdi.

Demek ki bizi seven ve büyük bir değer veren Bi-
risi var ve O, bizi çok seviyor... Peki ya biz?

Allah'a teþekkür borçluyuz

HEDİYE, KARŞIMIZDAKİNİN bizi düşündüğü-
nün ve değer verdiğinin bir göstergesidir. Bizi
yokluğun karanlıklarından kurtarıp aydınlık varlık
dünyasına gönderen; bir cansız, bir bitki, bir hayvan
olarak değil de, en mükemmel ve en güzel biçimde
yaratan, en seçkin organ, duygu ve kabiliyetlerle do-
natan Allah'a elbette her ân muhtacız. Verdiği bun-
ca nimete de teşekkür etmek bizim en büyük gönül
borcumuzdur ve olmalıdır da.

Yüce Yaratıcımızın iyilik ve hediyeleri o kadar
çok ki, saymakla bitmez şüphesiz. Bunlar, düşün-
dükçe daha da artar. Hatırlamakla ve saymakla bit-
meyen bunca sonsuz nimet ve hediyelere nasıl te-
şekkür etmeli?

Sonsuz cömertliğe sahip Rabbimizin verdiği sa-
yısız nimetlerin şükürünü ayrı ayrı yerine getiremez,
her vakit onların kıymetini bilemeyiz. Her saniye,
her dakika, her saat mesela; "Oksijen için şükürler

olsun,” “İçtiğimiz su için sana hamdolsun,” “Bize bazı hayvanlar gibi sadece siyah-beyaz değil de renkli olarak görebilen gözler verdiğin için sana şükürler olsun,” “Vermiş olduğun sevgi duygusuna sonsuz şükranlarımızı sunarız.” diyemeyiz. Zaten buna bizim gücümüz de yetmez.

İşte Yüce Yaratıcımız da, bunca nimetin gerçek şükrünü yerine getiremeyeceğimizi bildiği için, bize bir çözüm gösterdi. Sözcüsü olan peygamberlerle çok özel ve birçok özelliği kapsayacak biçimde bir teşekkür şeklini bildirdi. Bu farklı teşekkür şeklini yerine getirmekle, bize verilen her şeyin şükrünü yerine getirmiş sayılırız. Bu özel teşekkürün adı ise, ‘namaz’dır.

*“İnsanı yaratan ve onu en iyi bilen Yüce Rabbimiz
namaz kılınmasını emreder.”*

Namaz, her türlü iyiliğe karşı yapılan en güzel şükürdür. Bu teşekkür şekli bize hiç de değişik gelmemelidir. Bilimin gelişmesi ve namazın hikmetlerinin daha iyi anlaşılması sayesinde, Yüce Allah’ın bize verdiği değeri çok daha iyi anlarız. Çünkü namaz, daha sonrada göreceğimiz gibi, örneğin; vücudumuza, sağlığımızın korunmasına, toplu yaşantımıza, manevî eğitimimize, sıkıntı ve dertlerimize karşı bir ilaç niteliğindedir.

İnsanı yaratan ve onu en iyi bilen Yüce Rabbimiz namaz kılınmasını emreder. Bu emirle aslında, saymakla bitmeyen faydaların hepsini kapsayan bir iba-

det seçilmiş olur. Bu nedenle namazın, birçok davranış ve özelliği bir arada bulunduran kapsayıcı bir ibadet olduğunu söyleyebiliriz.

Namaz öylesine önemli bir ibadettir hâlidir ki; Sevgili Peygamberimiz (a.s.m.) dahi, gelmiş geçmiş tüm günahları affedildiği hâlde, bazen sabahlara kadar fazladan namaz kılardı. Bunu, her şeyden çok sevdiği Yaratıcısına daha fazla şükredebilmek hasebiyle yapardı.

Öyle ki, bir gün eşi Hz. Âişe validemiz dayanmayıp, Efendimize sorar: “Ey Allah’ın Elçisi! Allah seni affettiği hâlde, niçin ayakların şişene kadar ayakta duruyorsun?” Yüce Allah’ın elçisi ise şöyle buyurur: “Ey Âişe! Allah’a şükreden bir kul olmaya yım mı?”¹

İşte Efendimiz bile, O’nun sevgisine layık olma emeliyle ibadetlerini aksatmadan, hakkıyla yerine getirir ve dünyanın boş heveslerinden sıyrılıp, Yüce Yaratıcısına her hâlükârda teşekkürünü takdim etmekten geri kalmazdı.

Peki ya biz, bu teşekkürümüzü nasıl takdim ediyoruz Rabbimize, hiç düşündük mü?

¹ Buhâri, Teheccüd 6 (10); Nesâî, Kıyamu’l-Leyl 17 (1644).

*Teşekkürün şeklini biz değil,
Allah belirlemeli*

İYİLİK VE HEDİYELERE karşı teşekkür etmek, yaratılışımızda var olan bir özelliğimizdir. Fakat sunduğumuz teşekkür içten ve samimî olmalıdır ki gerçek değerini kazanabilsin. Yapmacık ve baştan savma olarak sunulan her bir teşekkür, iyilik yapanı üzebildiği gibi, onu kızdırabilir de.

Teşekkürün toplum tarafından bile belli özellikleri bulunuyorken, Cenab-ı Allah'a edeceğimiz her bir teşekkürün nasıl belli özellikleri olmaz ki?

Yüce Yaratımıza sunacağımız teşekkürün, elbette ki belirli özellikleri olmalıdır. Eğer Rabbimiz bize teşekkür etme şeklini bildirmeseydi, biz kendi yorum ve anlayışımıza göre ibadetler 'icad' eder, bunun sonucunda da ayrılık ve kargaşalara meydan verirdik. Hatta öyle ki, ibadet etme düşüncesiyle yapılacak olan bu davranışların bir süre sonra hem vücudu-muza, hem de ruhumuza zararı dokunabilirdi.

Bazılarımıza göre Yüce Allah'ın bize verdiği bunca nimetin teşekkürü yılda birkaç kez bir insanı kurban etmek veya büyük bir ateş yakıp üstünden atlamak, belirli zamanlarda bir araya gelip el çırpma, ıslık veya düdük çalmak bile ibadetler arasında sayılabilirdi.

Bunları yapanlara ne yaptıklarını sorsaydık herhalde, "Allah'a teşekkür ediyoruz, kulluk ediyoruz." diyeceklerdi. Fakat yapılan tüm bu 'ibadetler' arasında evrensel birlik, ilahi hikmet, tam kalp huzuru ve en önemlisi de, kendilerine göre ortaya koydukları teşekkür şeklini Allah'ın kabul edip etmeyeceğini bilemeyeceklerdi. Hatta öyle ki, bu kişilerin yaptıkları davranışlar boşu boşuna yapılmış dahi olabilirdi.

İşte bu sebeplerden ötürü, Yüce Allah'ın bizler için uygun gördüğü teşekkür tarzına, yani ibadete uymak gerekir. Yüce Rabbimize sunacağımız teşekkürün şekil ve özelliklerini bizzat kendisi, özel elçileri olan peygamberler aracılığıyla bize bildirmiştir.

Bu 'özel' teşekkürle biz böylece gönül huzuruyla Rabbimize sevgi ve şükranlarımızı belirtebiliriz. Ayrıca bu davranışın kulluk, yani ibadet özelliğine sahip olmasıyla da O'nun rızasını kazanmaya yönelik bir davranışta da bulunmuş oluruz.

İnsanların ibadet adına oluşturduğu örneklerden...

Yine bu özel teŖekkürle diğerk inananlarla ortak bir değerde buluşup birlik ve beraberliğimizi de artırmış oluruz. Çünkü Rabbimizin bu kulluğun şekil ve özelliklerini belirtmesiyle ortak bilinç ve topluca hareket gücü çok güçlü bir hâle gelmektedir. Böylece hem kendi iç huzurumuz, hem de toplumsal birlik ve bütünlüğümüz çok kuvvetlenmektedir.

İbadet: Allah'a olan sevgimizin göstergesidir

SEVGİ YÜREKTEN gösterilmediğinde şekilci ve yüzeysel olur. Sevdiğini öylesine söyleyen birisinin gözleri ışıdamaz, gönlü coşmaz. Gerçek sevgi ise tüm benliğimizi harekete geçiren, bizi tüm duygularımızla etkileyen bir hâldir. Gerçek sevgide kalp ve dil bütünlüğü vardır.

Namaz kılmadığımız zaman, en başta imanımızla çelişkiye düşeriz. Çünkü biz, kelime-i şهادetle, yani “Şahitlik ederim ki, Allah’tan başka İlâh yoktur ve yine şahitlik ederim ki Hz. Muhammed O’nun kulu ve elçisidir.” demekle “Allah’tan daha büyük, O’ndan başka ibadet edilmeye değer ve bizim için O’ndan daha kıymetli birisinin bulunmadığını.” bütün benliğimizle ortaya koymuş oluruz.

Artık bundan sonrasında bizden beklenen, imanımızı davranışlarımızla hayata geçirmektir. Namaz da, kalbimizle onaylayıp dilimizle açığa çıkardığı-

mız Allah'a iman gerçeğinin eyleme dönüşmesi, yani imanın işareti, alâmetidir. İbadet etmekle, O'na olan sevgimizi, inancımızı ve bağlılığımızı ortaya koymuş, somutlaştırmış oluruz. Dolayısıyla ibadet, inancın hayata aktarılması, dışa yansımasıdır.

Aksi takdirde hayatımıza yansımayan, söylem- den öte gitmeyen bir inanç sahibi olmak, bunu tam manasıyla özümsemek demektir. Çünkü önemli olan sözden çok, uygulamak ve bizzat hayatın her safhasında bunları tatbik etmektir.

Bu doğrultuda örnek vermek gerekirse biliyoruz ki; bir okula kayıt yaptırdıktan sonra, okulla ilgili yapmamız gereken birçok davranış ve görev vardır. Hem "Okulu ve öğretmenleri çok seviyorum." deyip,

*"Namaz, kalbimizle onaylayıp dilimizle açığa çıkardığımız
Allah'a iman gerçeğinin eyleme dönüşmesi, yani imanın
işareti, alâmetidir."*

hem okula gitmez ve buradaki öğretmenlerimizin yönlendirmelerini dikkate almazsak, hiç kimse bu sözümüze inanmaz. Çünkü sevgimiz sadece sözde kalmış, uygulamaya geçmemiştir.² Uygulamaya geçmeyen ve bizzat kişi üzerinde tesir etmeyen söz ise, tutarsız bir söz olması sebebiyle, değersizdir.

Bunun gibi biz de, 'namaz' kılarak aslında her şeyden önce Allah'ı çok seven bir kul olduğumuzu ortaya koyarız. O'nun yüceliği karşısında tüm benliğimizle eğilir ve O'na karşı olan bağlılığımızı göstererek, O'na yaklaşmış oluruz. Zaten bunun için Yüce

² İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 16-17.

Rabbimiz “Secde et ve yaklaş!”³ buyurmaktadır. Bedenimiz dünyada olsa da, yüreğimizle Rabbimizle beraber olmuş oluruz.

³ Alak sûresi, 96:19.

İbadetlerin özü ve özeti:

Namaz

BİZE TÜM BU İYİLİK ve güzellikleri sunan Yüce Yaraticımızın bunlara karşılık bizden istediği yükümlülöklere, bildiğiniz gibi, ibadet denilir. İbadet denilince ilk akla gelen genellikle namaz olur. Çünkü namaz ibadetinde, diğler ibadetlerin özü ve özeti bulunur.

Namaz, İslâmiyet'in temeli olan Allah'a imandan sonra ikinci şarttır. Bu nedenle namaz, İslam'daki ibadetlerin en önemlilerinden biridir.

Kur'ân-ı Kerîm'de diğler ibadetlerin yapılması bir veya birkaç ayetle istenirken; namaz ise yetmiş-ten fazla ayetle yapılması istenilen bir ibadettir. Bir defa emredilmiş olması, onun yapılması için yeterli olacakken; tekrar tekrar hatırlatılıp emredilmesiyle, onun özel bir önem taşıdığını anlarız.⁴ Bu nedenle de namaz, dinin direği olarak adlandırılmıştır.⁵

⁴ Emin Işık, "Namaz ve İnsan," 31.

⁵ Tirmizi, İman 8 (2619).

Namaz ibadeti, oruç gibi belirli zamana; hac gibi belirli zaman ile mekâna; zekât gibi de sadece belirli insanlara özgü bir ibadet değildir. Bütün insanlar tarafından her zaman ve her durumda yerine getirilmesi gereken bir ibadet şeklidir.

Namaz öyle kapsayıcı bir ibadettir ki, neredeyse bütün ibadetleri içinde barındırır. Namaz kılar-ken inancımızı en güzel şekilde ifade eden Kur’ân-ı Kerîm’den sûre ve dualarla birlikte, ‘Et-tahiyyâtu’yu okuruz. Tahiyyâtta geçen “Eşhedü en lâ ilâhe illâllah, eşhedü enne Muhammeden abdûhu ve Resûluh.” ifadesiyle de ‘kelime-i şehadet’i getirmiş olup, ‘Rabbimizin birliğine, tekliğine ve Efendimizin O’nun Resûlü oluşuna’ şahitlik ederiz.

“Namaz, yetmişden fazla ayetle yapılması istenilen bir ibadettir.”

Aynı zamanda kıldığımız namaz bir anlamda, vücudumuzun ve zamanımızın ‘zekâtı’dır. Çünkü bir günlük namaz için harcanan toplam vakit, 24 saatin yaklaşık kırkta biri kadardır. Böylece zekâtla malın kırkta birini Allah için harcayan kişi, namazla da her günün kırkta birini Allah rızası için sarf etmiş olur.

Namazda yiyip içmediğimiz için bir tür ‘oruç’ tutmuş da sayılırız. Yine dünyanın neresinde olursak olalım, o ânda namaz kılan diğer Müslümanlarla birlikte kibleye yönelip, Kâbe’nin etrafında halka-

lanmakla da ‘hac’cı hatırlarız.

Aynı şekilde namaz esnasında Peygamberimizi en güzel şekilde anar, bütün Müslümanlara hayır dua ederiz.⁶ Bu sayede namaz, tüm ibadetlerin küçük birer örneğini içeren en geniş ve en kapsamlı bir ibadet hâline gelmektedir.⁷ Bu bağlamda Yunus Emre, bize namaza dair şu manidar dizileri aktarır:

*“Müslümanım diyen kişi,
Şartı nedir, bilse gerek.
Tanrı buyruğunu tutup,
Beş vaktini kılsa gerek.”*

⁶ Emin Işık, “Namaz ve İnsan,” 30.

⁷ Emin Işık, “Namaz ve İnsan,” 31; Vehbi Vakkasoğlu, *Öğretmenin Not Defteri 2*, 104-106.

*Namazı cennete girmek için değil,
Allah'a şükretmek için kılarız*

BİZE VERİLEN NİMETLERİ bir zaman sonra alışılmışlık ve ibret almama gibi özellikler nedeniyle sıradan ve basitmiş gibi algılayabiliyoruz. Fakat birazcık tefekkür etmek, yani derin derin düşünmekle, onların paha biçilemez kıymetlerini daha iyi kavrayabiliriz. Mesela bir elma için ödediğimiz para, asla onun gerçek değerini karşılayamaz. Çünkü güneşin ışık ve ısısı olmasaydı bu, elmayı yiyemezdik.

Dolayısıyla bu meyveyi yiyebilmemizde güneşin de vazgeçilmez katkısı vardır. Yine elma ağacının ihtiyaç duyduğu su, denizden buharlaştırılıp bulutlar vasıtasıyla ulaştırılır. Toprak olmadan elma çekirdeği yeşerip ağaç olamazdı...

Aslına bakarsak, yerine getirdiğimiz sınırlı sayıdaki ibadetlerimiz bize Yüce Rabbimizin rızasını kazandırmaktan çok uzaktır. Yaptığımız yarım yamalak ve hatalarla dolu ibadetler, Yüce Rabbimizin

vermiş olduğu sayısız nimetlerin şükürünü, yani gerçek değerini bile karşılayamaz. Bu yüzden biz cennete, yaptığımız ibadetlerin karşılığı olarak değil, sonsuz zenginlik ve merhamet sahibi Yüce Allah'ın cömertliği sayesinde girmeyi umuyoruz.

Sevgili Peygamberimiz de bununla ilgili olarak şöyle buyurur: “Sizden hiçbir kimseyi kendi ameli (davranışı) cennete girdirmez. Beni de amelim cennete koymaz. Bu, ancak Allah tarafından bir Rahmetle olacaktır.”⁸ Bu nedenle cennete “Hak ettim de girdim!” denilmez, “Allah'ın iyiliğine, ikramına erdim!” denilir.

Namazımızı kılıyor, orucumuzu tutuyorsak, bunları cennete girmek için yerine getirmeyiz. Çün-

“Bize verilen nimetleri zamanla, alışılmışlık ile ibret almama neticesinde baktığımızdan, sıradan ve basitmiş gibi algılayabiliyoruz.”

kü biz, tıpkı aybaşında ücretini peşin alıp, ay sonuna kadar o ücret karşılığında çalışan birisi gibiyiz. Şöyle bir kendimize bakalım: Ne idik, ne olduk? Bir zamanlar hayatta yoktük. Varlık nimetine erdik, hayat sahibi olduk. Hiç var edilmeyebilirdik.

Neden bir çiçek, bir kum tanesi, bir çakıl taşı olmadık? Yahut bir sürüngen olarak yaratılmadık? Neden bir insan olarak yaratılma nimetine kavuştuk? Niçin en uygun organ ve duygularla donatıldık?

Bu gibi binlerce soru üzerinden insanoğlu tefekkür edebilir. Böylece insanın, varlıklar arasında yük-

⁸ Mehmet Dikmen, *Tatbikli Namaz Rehberi*, 10.

sek bir değere sahip olduğunu görür. Öyle ki, kâinat üzerindeki canlı cansız yaratıklardan, uzayın derinliklerine kadar her şey hizmetimize verildi. Hepsinden önemlisi de iki âlemin mutluluk anahtarı olan iman nimetine kavuşma farkındalığı bahşedildi.

İşte bütün bunlar, en başından beri biz insanlara verilmiş paha biçilmez nimetlerden sadece bazılarıdır. Verilen bu nimetlerin ise bir karşılığı olmalı değil midir sizce? Elbette olmalıdır. Biz bu verilen her bir nimete karşılık, şükür anlamında, Cenab-ı Hak tarafından ibadetlerle sorumlu tutulduk. Yapılacak bu ibadetlerimizi, sürekli yeni şeyler elde etmek amacıyla yapmayız. Aksine tüm bunları, önceden verilmiş ve sürekli de yenilenen bu nimetlerin şükrünü yerine getirebilmek amacıyla yaparız. İşte gerçek kulluk da bu noktada devreye girer.

Rabbimiz bizi bir çıkar düşünmeden yaratmıştır. Bizim görevimiz de, bu sevginin gereği olarak şükran ve kulluğumuzu sunmaktır. Zaten olgun bir mü'min kulluğunu çıkar için değil, Rabbine duyduğu gönülden ve samimi sevgiden dolayı sunar.

Namazda istediğimiz yöne değil, Allah'ın belirlediği yöne döneriz

NAMAZ KILARKEN KIBLEYE, yani Suudi Arabistan'ın Mekke şehrinde bulunan Kâbe'ye doğru dönmemiz gerekir.⁹ Kâbe, gösterişsiz ve içi boş bir 'küp' olduğu hâlde, Allah'a yönelen tüm duygu ve düşüncelerin odaklaştığı yerdir. Kâbe'ye yönelmekle, yalnızca Allah'ın dinine bağlı olduğumuzu ortaya da koymaktayız.¹⁰

Yüce Rabbimiz her yerdedir, yani mekândan bağımsızdır. Allah her yerde olduğu hâlde, bizim sadece tek bir yöne doğru yönelerek ibadet etmemiz, ilk bakışta bu bilgiyle çelişiyor gibi gelebilir. Fakat hatırlamalıyız ki; namazda hangi tarafa yöneleceği kişinin kendisine bırakılmış olsaydı, kişiler hangi yönün Allah'ın rızasına daha uygun olacağını bilemeyecek, hatta tereddütte kalabileceklerdi. O zaman herkes kendi tercihinə göre bir yön belirleyecekti.

⁹ Bakara sûresi, 2:125, 143-150; Hac sûresi, 22:26.

¹⁰ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 68-70.

Hatta namaz kılanlar arasında hangi yöne doğru dönülmesi konusunda fikir ayrılıkları çıkabilir; bazıları en doğru ve en iyi tarafın, kendi döndükleri yönün olduğunu söyleyebilirdi. Ülkelere, bölgelere göre bile yön ayrımları olabilirdi. Bu da ibadet yapanlar arasında ayrılığa yol açardı.

Camilerde veya başka yerlerde ibadetlerini yerine getirenlerin yöneldikleri ortak bir yön olmasaydı, aynı ilkelere inanan ve ibadet eden kişiler arasında önem teşkil eden birlik ve beraberlik ruhu kolay kolay sağlanamazdı.

Bunun için de Yüce Allah, Kâbe'ye yönelmeyi emretmiştir.¹¹ Şu da var ki, Kâbe bir semboldür. Bizler Kâbe'yi sembol edinerek gönlümüzü, duygu ve düşüncelerimizi Allah'a yöneltiriz.

Kâbe, namaz kılanlar arasında birliği sağlamak ve onları manevî olarak birleştirmek için bir vesiledir.¹² Böylece tüm Müslümanlar Kâbe'ye yönelmekle, nerede bulunurlarsa bulunsunlar, tek başlarına namaz kılsalar bile, aralarındaki hedef ve gayenin bir olduğunun bilincine varırlar.¹³

¹¹ "... Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir... (Bakara sûresi, 2:144.)"

¹² Hasan Turabi, *Namaz*, 67.

¹³ İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 48.

Özürsüz terk edilmesine izin verilmeyen ibadet: Namaz

İBADETLER ARASINDAKİ özel konumu ve öneminden dolayı namazın terk edilmesine kolay kolay izin verilmez. Namazın, elde olmayan veya olağanüstü durumlar dışında vaktinde kılınmaması, Allah'a karşı bir sorumsuzluktur. Çünkü biz kelime-i şehadetle Allah'ı Yaraticımız olarak tanıdığımızı ve O'na teslim olduğumuzu belirtmiş oluyoruz. Onun bizden istediklerini yapmamak, bu teslimiyete karşı doğru bir davranış değildir. Kulluktan kaçınmak, Yüce Allah'ın bizlere her ân bahsettiği sayısız iyilik ve nimete karşı narkörlük de sayılır.

Diğer ibadetleri yerine getirmek namazdan biraz farklıdır. Mesela hasta ve yolcu olanlar oruç tutmayabilir. Zengin olmayanlar zekât vermeyebilir ve hacca gitmeyebilir. Fakat namazın böyle durumları söz konusu değildir.

Namaz fakirlikte-zenginlikte, savaşta-barışta,

abdest alacak su olmasa dahi, nerede ve hangi durumda olunursa olunsun mutlaka yerine getirilmesi istenilen bir kulluk görevidir. Bu sebeple namaz hangi şartta olunursa olunsun, terk edilemeyecek bir ibadettir. Hatta öyle ki ecdadımız mesela Bedir Savaşı'nda dahi namazını terk etmedi. Öyle ki askerlerin yarısı nöbet tutarken diğer yarısı namazını kıldı. Ardından yer değiştirildi ama namaz kazaya bırakılmadı.¹⁴ Bu zorluğa rağmen Müslümanlar mağlup olmadılar, zafer kazandılar.

Böylesine ağır şartlarda bile namazın ertelenmesine izin vermeyen din kuralları içinde, namazın kazası ancak bir hata olarak düşünülebilir.¹⁵ Ancak geçerli bir özürle bu kötü duruma düşmekten kurtuluruz. Namazdan sorumluluğu kalkanlar; uyuyanlar, zihinsel engelliler ve ergenlik çağına girmemiş çocuklardır.¹⁶

Namaz ancak bilincin kaybolması ve elde olmayan sebepler mevcut olduğu zaman kılınmaz. Buna karşılık, namazın terk edilmeyip kılınmasını sağlayan mevcut kolaylıklar da bulunmaktadır. Bu kolaylıklardan bazıları şunlardır:

Hastalık veya hâlsizlik yüzünden ayakta durmaya gücümüz yetmiyorsa, bir yere yaslanarak namazımızı kılabiliriz. Bu mümkün olmuyorsa, oturarak kılarız. Yani göz ucuyla değil, başı ve beli biraz eğerek rükû, biraz daha eğerek secde yapılır. Şayet oturmaya gücümüz yetmezse dahi, bir yere yaslanarak oturmaya çalışmalıyız. Aynı şekilde yaslanarak da oturamıyorsak, ayaklarımızı kıbleye doğru çevirip, sırtüstü yatar ve dizlerimizi бүkeriz. Kafamızın al-

¹⁴ Nisâ sûresi, 4:102.

¹⁵ Halûk Nurbakî, *Namazın Sırları*, 107.

¹⁶ Tirmizî, Hudud 1 (1446); İbn Mâce, Talâk 15 (2041).

tına bir şey koyarak, birazcık eğilir gibi yapar ve bu şekilde namazımızı eda etmeye çalışırız. Bunu yapmakta da zorlanıyorsa, sağ veya sol taraf üzerimize, yüzümüz kibleye gelecek şekilde yatarak ima ile kılarız. Bu da mümkün değilse, sadece kibleye doğru yatıp, başımızı hareket ettirerek namazı kılmaya çalışırız. Bunların hiçbirisine güç yetiremeyecek kadar ağır hasta veya kımıldadığında ağrı duyup, hastalığı şiddetlenecek olan kişiler üzerinde namaz artık farz olmaktan çıkar.

Bazen otobüs, tren gibi taşıtlarla yolculuğa çıkmamız gerekebilir. Namaz vaktimiz bu yolculuk süresiyle çakışabilir ve namaz vakti boyunca da taşıt hiç durmayabilir. Böyle zamanlarda da aracın içinde; ayakta durulamazsa, oturarak namazımızı kılabiliriz. Kibleyi bilmiyor veya araç sürekli olarak yönünü değiştiriyorsa, vasıtanın gidiş yönünü kible olarak kabul ederiz.¹⁷ Seyahatlerde birçok ibadet ertelenebildiği hâlde namaz azaltılır, ama ihmal edilemez.¹⁸

Görüldüğü gibi namaz ibadeti her zaman ve koşulda rahatlıkla kılınabilmektedir. Cenab-ı Hak biz kulları için hiçbir şey zorlaştırmamış, aksine kolaylaştırmıştır. Ki Peygamber Efendimiz de bir hadisinde şöyle buyurmaktadır: “Kolaylaştırınız, zorlaştırmayınız!..”¹⁹

¹⁷ Yusuf Özcan, *Gençlik ve Namaz*, 199-200.

¹⁸ Halûk Nurbakî, *Namazın Sırları*, 108.

¹⁹ Buhârî, İlim 11, Megazi 60, Edeb 80; Müslim, Cihad 4; Ebu Davud, Edeb 17.

*D*ua ile *namaz arasındaki ilişki*

NAMAZIN KUR'ÂN-I KERÎM'DEKİ adı, 'salât'tır. Namaz, salât'ın Farsça karşılığıdır. Salât kelimesinin asıl anlamı dua etmek olsa da Kur'ân-ı Kerîm'de bu kelime; öyle dil ucuyla yapılan bir dua değil, belirli hareketleri, öğeleri olan bir dua, yani ibadet şeklinde kullanılır. Bu ibadette okuma,²⁰ kıyam (saygı duruşu), rükû (eğilme), secde (tevazu için alnı yere koyma) vardır.²¹ Yine bu ibadetin belli bir temizlik yöntemi,²² belirli vakitleri,²³ kiblesi de bulunur.²⁴

²⁰ Nisâ sûresi, 4:43; İsrâ sûresi, 17:110.

²¹ Bakara sûresi, 2:238; Al-î İmrân sûresi, 3:39,191; Nisâ sûresi, 4:102-103; Tevbe sûresi, 9:112; Hac sûresi, 22:26, 77; Sâd sûresi, 38:24; Fetih sûresi, 48:29.

²² Nisâ sûresi, 4:43; Mâide sûresi, 5:6..

²³ Bakara sûresi 2:238; Nisâ sûresi, 4:103; Hûd sûresi, 11:114; İsrâ sûresi, 17:78; Tâhâ sûresi, 20:130; Nûr sûresi, 24:36, 58; Rûm sûresi, 30:17-18; Kâf sûresi, 50:39-40; İnsan sûresi, 76:25-26.

²⁴ Bakara sûresi, 2:144.

Zaten namazla tek amaçlanan şey, Allah'la iletişim kurmak değildir. Çünkü o zaman böyle şekil içeren davranışlara da gerek kalmazdı. Namazın tek boyutu bu olsaydı şayet o takdirde bu doğru olurdu. Mesela abdestin tek boyutu sadece gözle görülür bir temizlik değildir. Manevî temizlik de bunun içinde yer alır. Yoksa maddî açıdan temiz olan birisinin tekrar abdest almasına gerek kalmazdı. Abdest bir anlamda kişiyi hem maddî, hem de manevî kirlerden arındıran bir manevi nurdur. Yani inananı gerek bedenlen, gerekse zihnen arındırır ve her türlü kötü şeyden temizler.

Yine Kur'ân-ı Kerîm'de mü'minlerden istenilenlerden birisi de 'zikir'dir. Allah'ı hatırlamak, anmak anlamındaki zikir, Kur'ân-ı Kerîm'de birçok ayette namaz ile beraber kullanılır.²⁵ Esasında namaz, baştan sona kadar bir zikir hâlidir. Çünkü biz namazın her ânında Yüce Allah'ı hatırlar ve O'nun isimlerini zikrederiz. Bu yüzden Yüce Allah "Sabah akşam namaz kıl!" yerine, "Sabah akşam Rabbinin adını zik-

²⁵ Mesela Tâhâ sûresi, 20:14; Ankebût sûresi, 29:45; Cuma sûresi, 62:9; İnsan sûresi, 76:25; A'lâ sûresi, 87:15.

ret!” buyurur.²⁶ Bu da gösterir ki namaz, Allah’ı hatırlatan ve O’nunla kul arasındaki irtibatı sağlayan bir ibadettir.²⁷ Namazla ilgili olarak Allah’ı anmak, abdestle başlar. O’nu hatırlayarak, namaz hazırlığımızı yerine getiririz.²⁸

Zikir sadece ‘Allah’ demek veya O’nu hatırlatan kelime veya cümleleri sürekli söylemek değildir. Namaz kılarken Yüce Allah’ın sayısız nimetlerine karşı hamd etme, O’nun sıfatlarını düşünme, O’nu yüceltmek de bir zikirdir.

Yine aynı şekilde, Yüce Yaraticımızın üstünlüğünü, varlığının kanıtlarını, emir ve yasaklarını, ceza ve mükâfatını, bize karşı gösterdiği sonsuz sevgisini düşünmek de bir tür zikirdir.²⁹

²⁶ Abdullah Yıldız, *Namaz/Bir Tevhid Eylemi*, 29.

²⁷ Kerim Buladı, *Namaz/Akılları Durduran Mucize*, 85.

²⁸ Alâaddin Başar, *Niçin İbadet Ediyoruz?*, 44-45.

²⁹ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 29.

Namazın içeriği ve diğer dinlerdeki yeri

NAMAZ, SADECE BİZ Müslümanların yerine getirmesi gereken bir ibadet değildir. Önemin-
den dolayı namaz ibadeti, bizden önceki dinlerde
de vardı. Kur'ân-ı Kerîm'den Hz. Âdem'in, Hz. İb-
rahim'in, Hz. İsmail'in, Hz. Lût'un, Hz. İshak'ın,
Hz. Yakup'un, Hz. Şuayb'ın, Hz. Zekeriyya'nın, Hz.
Nûh'un, Hz. Lokman'ın, Hz. Mûsa'nın ve Hz. İsâ'nın
da namaz kıldıklarını öğrenmekteyiz.³⁰ Yine Al-
lah'ın İsrailoğulları'ndan yerine getirme sözü aldığı
görevler arasında, namazın da yer aldığı görülür.³¹
Ayrıca Ashab-ı Kehf (Mağara arkadaşları) kıssası

³⁰ Emin Işık, "Namaz ve İnsan," 31. Bkz. Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Âdem için Meryem sûresi, 19:59; Hz. İsa için Meryem sûresi, 19:31; Hz. İb-
rahim için A'lâ sûresi, 87:18-19; İbrâhim sûresi, 14:37-40; Hz. Şuayb için Hûd sûresi, 11:87; Hz. İsmail için Meryem sûresi, 19:55; Hz. Lût, Hz. İshak ve Hz. Yakup için Enbiyâ sûresi, 21:73; Hz. Zekeriyya ve Meryem için Al-î İmrân sûresi, 3:39-43; Hz. Nuh için Meryem sûresi, 19:59; Hz. Lokman için Lokmân sûresi, 31:17; Hz. Musa için Tâhâ sûresi, 20:14; Yunus sûresi, 10:87; Yahudiler için Nisâ sûresi, 4:162.

³¹ Bakara sûresi, 2:83; Mâide sûresi, 5:12.

anlatılırken mescid kelimesinin geçmesinden, o dönemde namaz ibadetinin var olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür.³²

Hac sûresinin 26. ayeti, Hz. İbrahim'in namazının kıyam, rükû ve secde özelliklerini içerdiğini göstermektedir.

Yahudilik ve Hıristiyanlığın aslı da, İslâmiyet gibiydi. Bu dinler daha sonra insanlar tarafından çeşitli etkenlerle değişikliğe uğratıldı. Bu sebeple de başlangıçtaki hâllerini koruyamadılar. Buna rağmen bu dinlerde abdest, oruç ve namazı andıran bazı ibadetler hâlâ vardır. Yahudiler, ibadet öncesinde abdesti andıran bir dinî temizliği (Tevilah) yerine getirirler. İbadeti yönetecek kişiler vücudun tümü-

“Namaz, sadece biz Müslümanların yerine getirmesi gereken bir ibadet değildir...”

nü, yerine getirmek isteyenler ise el ve ayaklarını yıkarlar.³³ Yahudilikteki günlük ibadet, günde üç defa yerine getirilir. Yahudiler dua ederken ayakta durur, secdeye benzer bir şekilde yere kapanır.

Hıristiyanlığın en eski mezhepleri olan Süryanilik ve Mısır Kıptiler'inde ise Hıristiyanlar, ibadet sırasında ayakta durur, ardından istavroz (haç) çıkarıp birkaç kez secdeye kapanırlar. Bu ibadet sırasında erkekler önde, kadınlar arkada durur. İbadet

³² Kehf sûresi, 18:21; M. Kamil Yaşaroğlu, “Namaz,” 350.

³³ Tevrat, Çıkış 30:17-21.

güneşin doğuşuyla birlikte başlar, üçer saat arayla günde yedi kez uygulanır. Ancak bu sayı günümüzde üçe düşmüştür.

Bütün bunlar bize, tüm dinlerin başlangıcında abdest ve namazın olduğunu göstermektedir. Çünkü aynı Yaratıcı tarafından gönderilen tüm peygamberler insanlara ortak bilgileri duyurmuşlar ve onlara bu noktada rehberlik yapmışlardır. İşte bir Katolik Rahibi olan Michel Lelong ise bu noktada düşüncelerini şöyle dile getirir:

“İslâm’ın ibadet usulünü, bunun sadeliğini, tevazu ve kanaatkârlığını seviyorum. Bu ibadet, keşişlerin ibadetlerinde olduğu gibi, mü’minin gününe bir düzenlilik getirir, belli saatlerde onu dünya kaygılarını bir yana bırakıp Allah huzuruna, O’ndan mağfiret dilemeye, O’na teslim olmaya davet eder. ‘İslâm’ kelimesinin etimolojik (köken bilim) anlamı da budur. Bundan sonra insan, dürüstçe, merhametli ve huzur içinde Hak yolunda yürüyebilir.

Namaz kılan pek çok Müslüman dostum var: göçmen işçiler, mühendisler, profesörler, kadın-erkek genç-ihtiyar birçok Müslüman... Namazın onlara cesaret, sabır, büyük bir sükûnet ve serinkanlılık kazandırdığını müşahade ettim.”³⁴

Bir Katolik Rahibinin bu ifadeleri de bizlere namazın içeriğini ve önemini bir kere daha hatırlatmaktadır.

³⁴ Michel Lelong, *Eğer Allah İsteseydi*, 167-168.

İkinci bölüm

*Mü'minin Miracı olan
Namazın Hayatımızdaki Yeri*

*Madem Allah hiçbir şeye muhtaç
değil, o zaman niçin
namaz kılıyoruz?*

YÜCE YARATICIMIZ, hiçbir şeye muhtaç olmadığı hâlde, bizden namaz kılmamızı istemektedir. Çünkü namaz O'na değil, bize değer katmaktadır. Bütün insanlar Allah'a ibadet etse yahut bütün insanlar Allah'a isyan etse dahi, Rabbimizin değerinde hiçbir değişme olmaz. Çünkü O, hiçbir şeye muhtaç ve bağımlı olmadığı için insanlar ibadet etmiş yahut etmemiş, Allah için bir etkisi olmaz. Bu noktada kazançlı çıkan da, kaybeden de, sadece biz oluruz.

Örneğin bir doktor, hastasının reçetesine ilaçları yazarak, "Hastalığınızdan bir an önce kurtulabilmeniz ve yeni hastalıklara yakalanmamanız için, şu ilaçları sabah, öğle, akşam, yemeklerden sonra mutlaka kullanmalısınız." dediğinde bu ilaçlara doktor değil, hasta muhtaçtır.

Hastanın: "Doktor Bey, niçin bu kadar ısrar ediyorsunuz? Bu ilaçları kullanmamın size ne gibi bir

faydası var?” şeklinde sorması anlamsızdır. Çünkü bu doktor, hastanın iyileşmesi için uğraşmaktadır.³⁵

Bizim için Kur'an-ı Kerim bir reçete, ibadetler ise birer faydalı ilaç sayılır. Dolayısıyla Allah'ın bizim ibadetimize ihtiyacı yoktur, ancak bizim ruhumuzun dünya tutkularından, kıymetsiz düşüncelerden arınıp yükselmesi ve hayat kaynağımız olan Rabbi-mizle irtibatımızın sürekliliği için ibadete ihtiyacı-mız vardır. Bu bağlamda konumuzu bir örnekle devam ettirelim:

Bir gün adamın biri, bineceği otobüsün kalkmasına bir saatten fazla süre olduğu için, terminalin yarı aydınlık koridorlarını arşınılıyordu. Elleri yı-kamak üzere biraz ilerideki mescide yanaştığında, iş tulumları giymiş bir genç ona doğru gelerek:

“Herhalde namaz kılacaksınız,” dedi. “Abdest alma yerimiz de mevcuttur.”

Adam, elindeki sigaranın külünü delikanlının ayakları dibine silkelerken:

“Sen herhalde görevlisin,” diye diklendi. “Ne iş yaparsın burada?” Delikanlı, köşedeki süpürgeye işaret ederek:

“Temizlikçiyim efendim,” diye kekeledi. “Lavabo ve tuvaleti temizliyorum.”

Adam, onu alaycı gözlerle süzerken:

“Ben, namazı senin gibi çulsuzlara bıraktım,” diye sırttı. “Bu iş size öyle yakışıyor ki...”

Temizlikçi genç, adamın hakaretine aldırma-yacak kadar olgundu. Fakat namaza karşı yapılan saygısızlık, canını çok sıkıyordu. Vereceği cevabı bir süre düşündükten sonra, susmayı tercih ederek, işi-ne döndü.

Adam, mağrur adımlarla oradan uzaklaşırken, başının döndüğünü hissetti. Sırtından çıkartarak koluna aldığı kaşe paltonun ağırlığını da ilk defa fark ediyordu. Biraz önce yediği iki porsiyon kebab,

³⁵ Bahaeddin Sağlam, *İbadetler*, 27.

herhalde tansiyonunu yükseltmiş ve kendisini hâlsiz bırakmıştı. Birkaç adım daha attığında âniden fenalaşarak dizleri üzerine çöktü. Allah'tan ki kolundaki palto ondan önce yere serilmiş ve yeni aldığı takım elbisenin kirlenmesini engellemişti.

Adam, çömelmiş vaziyette olmasına rağmen fırlıdak gibi dönen başını yere dayayarak bir müddet dinlendi ve tekrar doğrulduğunda, aynı rahatsızlığı duyarak hareketini tekrarladı. Fakat başkaları tarafından görülmüş olmaktan endişe ediyordu. Bunun için başını yerden kaldırıp sağa sola bakındığında, terminalin çaycısı olduğu anlaşılan bir gençle burun buruna geldi. Delikanlı, adamı saygılı bir ifadeyle selamlarken:

“Allah kabul etsin bey amca, dedi. Ama kible biraz daha sağa doğruydu...”³⁶

Yüce Yaratıcımızın bırakın ibadeti, kesinlikle hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. Ama bizim her şeye, her ân ihtiyacımız vardır. Dolayısıyla tüm her şeyi veren Rabbimizle bağımızı kuvvetlendirmek, sadece ‘işimiz düştüğünde’ O’na yönelmememiz, olgun bir kulluğun gereğidir.

³⁶ Cüneyd Suavi, Zafer dergisi, Şubat 2002, sayı: 302.

Namaz kılmakla çalışmalarımız aksamaz

EĞİTİM GÖRMEK VE ÇALIŞMAK, kesinlikle vazgeçilmeyecek davranışlardır. Bunları geleceğimiz için yapmaya mecburuz. Geleceğimiz için nasıl çalışıyor, okula gidiyorsak, ‘gerçek’ istikbalimiz olan ahiret hayatını da ihmal etmemeliyiz.

Atalarımız, ileride yaşanabilecek zor günler için ‘kara gün akçesi’ adı altında bir miktar para biriktirirlerdi. Biz de, mezar istasyonunda bekleyip bizi ahiret hayatına götürecektir ölüm vasıtasıyla, çıkacağımız yolculuk için manevî birer kumbara olan seccade veya camilerde yol parası yani ‘kara gün akçesi’ biriktirmeliyiz. Çünkü biz sırf dünya için yaratılmadık ki, bütün vaktimizi ona harcayalım!

Zaten İslâm dininde tembellik ve boş oturmak yasaklanıp, çalışma ve iş görmek kutsal bir görev ve âdeta bir ibadet sayılmıştır. Ama çevremize baktığımızda bazı insanların, “Namaz kılmak uzun sürer.

Buna ayıracağın süreyi çalışarak geçirebilirsin. Çünkü çalışmak da ibadettir.” bahanesiyle namaz kılmaktan kaçındıklarını görebiliriz.

Böyle düşünen insanların bu sözlerini iyi niyetle söylediklerini ileri sürmek, hiç de inandırıcı değildir. Çünkü bu insanlar, Allah'ın diğer birçok emir ve yasaklarını göz ardı ederek sadece bu yolla Allah'a kulluk yaptıklarını iddia etmektedirler.³⁷

Namaz gibi dinî davranışların terk edilmesi, Müslümanlara hayatlarının gayelerini ve ahiret hayatını unutturur, hesap vermeyecekmiş gibi yaşamaya sevk eder.³⁸ Hem bildiğimiz gibi beş vakit namaz, abdest dâhil toplam bir saat bile sürmez. Üstelik bunun toplamı, bir anda değil, beş değişik vakitte uygulanır. Namaz kılmakla işimiz veya okulumuzun yoğun ve yorucu ortamından sıyrılıp, kısa bir süre için de olsa, ruhumuzun teneffüs ve dinlenmesine vakit ayırmakla, kesinlikle gereksiz ve anlamsız bir iş yapmış sayılmayız. Böylece Allah'a karşı vazifemizi yerine getirmekle kalmayıp, zihnimizi ve düşüncemizi rahatlatarak zinde bir şekilde çalışmamıza döneriz.

³⁷ Mustafa Karataş, *İbadetlerde Ruh ve Şekil İbadet mi Ayin mi?*, 52.

³⁸ İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 125-126.

Biz işte veya okuldayken genellikle sadece öğle veya ikinci namazının vakitleri başlar. Okul idaresi veya işveren buna izin vermezse, vaktinde kılamadığımız namazlardan ötürü sorumluluğa girmeyiz. Daha sonra uygun bir zamanda bu namazların kazasını (telafisini) kılmakla, kulluk borcumuzu günaha girmeden ödemiş oluruz. Fakat okul veya çalışma ortamında namaz kılmaya imkânımız olduğu hâlde kılmazsak, bu ayrı bir meseledir. Bu durumda namazımızı tembellikten dolayı kazaya bırakmış olacağımız için, Allah'a karşı mahcup duruma düşmüş de oluruz.

Yine bazılarımız “İbadet edeyim ki, işlerim rast gitsin.” diye düşünür. Bazılarımızın da ibadetlerden bekledikleri birçok menfaatler vardır. Bunların hiçbirisi için ibadet edilmez.

Hatta ibadette cennet bile gaye edilmemelidir. Gerçi cenneti kazanmak, ibadetlere teşvik unsuru sayılabilir. Ama ibadetten asıl maksat, onları Allah emrettiği için yapmak, Allah'ın rızasını ve sevgisini gözetmektir. Bu noktada Rabia el-Adeviyye'nin Rabbine seslenişine kulak verelim:

“Ey Rabbim, eğer sana cehennem korkusuyla ibadet ediyorsam beni cehennem ateşinde yak. Eğer sana ibadetim cennet mutluluğu arzusuyla ise beni ondan mahrum et. Fakat, sana ibadetim Senin için ise, Rabbim beni ebedî güzelliğinden (cemal) mahrum bırakma.”

Kulluk görevini korku veya menfaat için değil, Yüce Yaratıcısını gönülden sevdiği için yerine getirmek, gerçek ve olgun bir mü'minlik özelliğidir. Aksi durumlar, ibadetin kabul olmasına zarar verebilir.

*Ölürde kılacağımız namazları
düşünmek, bizi namaz kılmaktan
alıkoyabilir*

BİRÇOK İNSANI namaz kılmaktan alıkoyan veya bıkkınlığa sevk eden önemli bir etken de, namazın her gün, beş defa kılınmasıdır. Kişi şöyle bir düşündüğünde örneğin 60 yıl yaşayacak olursa, bunun yaklaşık 45 yılında, ibadetle sorumlu olacaktır. Bu uzun süre içinde yerine getirilmesi gereken namaz miktarının fazlalığı ve bunların nasıl kılınacağını düşünmek, bazılarının şevkini kırabilir. Bu düşüncenin kaynağı, dünyada sonsuza dek kalma fikri ve isteğidir.

Bunu düşünen ilk anda haklı gibi görülebilir. Ancak 60 yıl yaşayan bir insan yaklaşık olarak 45 ton yemek yer, 35 bin litre su içer, 125 bin km yol yürür (yeryüzü çevresinin 3 mislinden fazlasıdır), 2.200 beygir gücü enerji sarf eder (büyük bir uçak motorununki kadardır), 80 milyon kelime konuşur, 17 sene

ayakta durur ve 24 senesini uyuyarak geçirir.³⁹

Hiçbir insan bunları düşünerek, zor ve zahmetli diye yemek yemekten veya su içmekten vazgeçmez, diğer davranışları terk etmez.⁴⁰ Çünkü muhtaç olduğumuz bir davranıştan ne bıkar, ne de usanırız. Bu gerçeği görmemezlikten gelip “Her gün her gün 5 vakit namaz kılmak çok fazla.” diyerek kendimizi bıkkınlığın kucağına atıyoruz. Öyleyse, namazdan usanmamak için önce bu kulluğun anlamını kavramak gerekir. Namazın ifade ettiği manaları iyice kavrayarak, bıkkınlığın üstesinden rahatlıkla gelebiliriz.

Sabrimızı dağıtmayıp, belli bir yere yoğunlaştırsak, hiç de sabırsızlanmaz, bıkkınlığa düşmeyiz.

*“Yerine getirdiğimiz ibadetlerden usanç değil,
mutluluk hissetmeliyiz.”*

Geçmiş günlerde yaptığımız ibadetin külfet ve zahmeti gitti, geriye mutluluğu, rahmeti ve sevabı kaldı. Yerine getirdiğimiz ibadetlerden usanç değil, mutluluk hissetmeliyiz. Gelecekteki günler daha gelmediği için de, şimdiden namazı düşünerek bıkkınlığa düşmemeliyiz.

İstikbalde olabilecek açlık ve susuzluk için şimdiden endişelenmek, akıllıca bir iş değildir. Biz de sabrimızı gelecekteki günlere değil, şu ân içinde bulunduğumuz zaman ve durumlara harcamalı, bunu

³⁹ Zafer dergisi, Haziran 1992, sayı: 186, s. 21.

⁴⁰ Bahaeddin Sağlam, *İbadetler*, 60.

dağıtmamalıyız. Bize verilen sabır, kuvvet olarak yeterlidir.

Ayrıca biz kalkmış, bunca namazı nasıl kılacağız diye kara kara düşünüyoruz; ömrümüz sonsuzmuş gibi nazlanıyoruz. Hâlbuki bu kadar yıl yaşayacağımız bile belli değildir. Gelecek seneye, belki yarına kadar kalacağımıza dair garantimiz bile yok ki! Bir sene, yarın veya biraz sonra bu dünyadan göçebiliriz.⁴¹ Böyle düşünmek yerine, her ân ölebileceğimiz gerçeğini hatırlayıp, ahirete hazırlık yapmak için bir istek duymak daha anlamlı olmaz mı?

⁴¹ Bahaeddin Sağlam, *İbadetler*, 60-62; Vehbi Vakkasoğlu, *Öğretmenin Not Defteri* 2, 100, 101, 103.

*“Namaz kılmıyorum, ama kalbim
temiz” bahanesi*

DİĞER İNSANLAR hakkında kötü düşünmemek, kin veya düşmanlık beslememek, yardımsever olmak, herkese iyi davranmak; kısaca ‘kalbi ve vicdanı temiz olmak’ bizi namaz kılma sorumluluğundan kurtaramaz. Çünkü bunların her birisi farklı birer ibadettir.

Kılınmayan namazın yerine geçebilecek başka herhangi bir ibadet yoktur. Her Müslüman’ın kalbi ve vicdanı, zaten temiz olmalıdır. Hem temizlik kavramı da farklıdır. Cami gibi, içkili restoran da temizdir. Cami maddeten ve manen temizken, içkili restoranın fiziki temizliği içinde, haramların manevî kirliliği vardır.⁴² Namaz kılan kişi elbette iyi ve yardımsever olmalı, fakat her ibadetin kendine has konumu ve değeri olduğunu da unutmamalıdır.

Bunun için biz, “Ben namaz kılmıyorum, ama

⁴² Hekimoğlu İsmail, *İnsan Bu*, 117.

kalbim temiz. Sen benim kalbime bak!” diyemeyiz. Zaten bu düşünce, namaz kılmamak için bir bahane-den öteye geçmez. Çünkü kalp, yani gönül, manevî olduğu için kimse onun iyi veya kötü olduğunu anlayamaz, karar veremez. Kalbin iç yüzü davranışlarla, o da ancak bir dereceye kadar, anlaşılabilir.

Sevgili Peygamberimizin, Hz. Ali’nin, Mevlana’nın, Yunus Emre’nin kalpleri de elbette temizdi. Fakat onlar kalplerinin temizliğiyle yetinmeyip namazlarını da kıldılar. Bütün bunlara rağmen “Biz yine de namaz kılmayız, çünkü bizim kalbimiz onların kalbinden daha temizdir.”⁴³ şeklinde bir iddiada bulunmak hiç de gerçekçi olmasa gerek.

Bu noktada bir örnek vermek gerekirse:

Birisi Mevlana Celâleddin-i Rumi’ye sordu: “Allah’a yaklaşmak için namazdan daha kısa bir yol var mıdır?” Mevlana şu cevabı verdi:

“Yine namaz. Fakat namaz sadece bu dış şekilden ibaret değildir. Namaz, duanın ‘bedeni’dir; şekli olan namazın bir başlangıcı ve sonu vardır ve başlangıcı ve sonu olan her şey de bir bedendir. Tekbir, namazın başlangıcı, selam ise sonudur. Aynı şekilde, şehadet kelimesi, yalnızca dudaklar kımıldatılarak söylenen bir söz değildir. Çünkü bu sözün de bir başlangıcı ve bir sonu vardır. Sesler ve harflerle ifade edilen ve bir başlangıcı ve bir sonu bulunan her şey, bir şekil ve bir bedendir. Ama namazın ruhu, şekilsiz ve sonsuzdur; ne başı vardır onun, ne de sonu. Nihayet, peygamberler (onlara selam olsun) namazı getirdiler ve bize onu öğreten Peygamberimiz, ‘Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir peygamber, ne de Allah’a yakın bir melek o anı yakalayabilir’ buyurdu.”

Demek ki namazın ruhu, onun sadece şekli de-

⁴³ Mehmet Bayrak, *Namazın Maddî Manevî Faydaları*, 15.

ğildir. Zira namaz, insanı alır Allah'ın varlığı içinde eritir ve insanın şuurunu dahi elinden alır. Böylece bütün şekiller dışarıda kalır. Artık o zaman ruhta, saf bir manevî varlık olan Cebrail'e bile yer kalmaz...⁴⁴

⁴⁴ Eva de Vitray-Meyerovitch, *Güneşin Şarkısı*, 81.

Namazlarımızı nasıl güzelleştirebiliriz?

KILINAN NAMAZLARI Yüce Yaraticımıza bir yakınlaşma vesilesi hâline getirebilmek için bu kulluğun güzelleştirilmesi gerekir. Bunun için de bu ibadet daha bilinçli bir şekilde yerine getirilmelidir. Yerine getirirken de sadece bedenimizle değil, kalp ve aklımızla da emek vermemiz gerekir. Bu kısımda da bununla ilgili birçok tavsiye yer alacaktır.

Kıldığımız namazlarda mesela Allah'ın bizi her yerde görüp gözettiğini, O'nun üstün güç ve kudretini, uçsuz bucaksız evrende Allah'ın muazzam yaratıcılığını, kâinata koyduğu düzeni, tekrar dirilişi, yaptığımız her şeyden hesap vereceğimizi, bir sonraki namaz vaktine yetişip yetişemeyeceğimizi düşünmekle kendimize çekidüzen verebiliriz.⁴⁵ Bundan dolayı Sevgili Peygamberimiz şöyle buyurmaktadır: "Namaza kalktığın zaman, son namazını kılan bir

⁴⁵ İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 93.

kimsenin kıldığı gibi namaz kıl.”⁴⁶

Yukarıda sayılan özellikleri Hâtimü'l-Esam ismindeki Allah dostu namazında şöyle uygulamıştır:

“Namaza zihnimi toplayarak başlarım. Namaza başlarken ilk tekbir için ellerimi kulağıma doğru kaldırınca, kendimi dünyayla ilgili bütün işlerimi arkama atmış sayarım. Kâbe'yi önümde, cenneti sağımda, cehennemi solumda, sırat köprüsünü ayaklarımın altında, Azrail'i arkamda bekliyor şeklinde düşünürüm. Biraz sonra ölebileceğim ihtimalini varsayarak bu namazımı son kıldığım namaz gibi düşünürüm. Yüce Rabbimin huzurunda korku ve ümitle dururum. Namazdaki dua ve ayetleri, manalarını anlayarak okurum. Namazı bitirince de ibadetimi hakkıyla yerine getirip getirmediğimi düşünürüm.”⁴⁷

Namazda aklın başka yerlere gitmesini önlemenin etkili bir yolu, namazda okunanların anlamını öğrenmektir. Namazda okuduğumuz Kur'ân ayetlerin manasını bilmesek de yine sevaba girer, ibadetimiz de geçerli olabilir. Fakat namazın amacı bu değildir. Okuduklarımızı anlayıp manasıyla, onun bütünleşmeliyiz. Bütünleşmeliyiz ki namazı hakkıyla eda edebilelim.

Peygamber Efendimiz bize bu noktada en iyi örnektir. Mesela o namaz kılarken okuduklarını ağır ağır, ne dediğini anlayarak ve hissederek okurdu.⁴⁸ Manasını bilerek okumakla kendimizi namaza daha rahat verebiliriz. Böylece zihnimiz kolay kolay başka yerlere de kaymayacaktır.

Diğer zamanlarda olduğu gibi, namaz kılarken de Allah'ı göremeyiz. Ama namaz kılarken Yüce

⁴⁶ İbn Mâce, Zühd 15 (4171).

⁴⁷ Mehmet Bayrak, *Namazın Maddî Manevî Faydaları*, 110; el-Gazzâlî, *Namazın Sırları ve Önemli Yönleri*, 9.

⁴⁸ İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 55, 79.

Rabbimizin bizi gördüğünü ve O'nun huzurunda bulunduğumuzu aklımızdan çıkarmamaya çalışmalıyız. Mesela büyük bir din bilgininin, bizim namazı nasıl kıldığımıza dikkat ettiğini görsek, çok özen göstermeye çalışırız.⁴⁹ Hâlbuki biz Yüce Allah'ı görmüyorsak da, O bizi çok iyi görmektedir. Allah'ı görür gibi ibadet etmeye 'ihsân' denilmektedir.

"İhsân, sanki Allah'ı görüyormuşsun gibi O'na ibadet etmendir. Sen O'nu görmesen de, şüphesiz O seni görmektedir."⁵⁰ hadis-i şerifi de bunu ortaya koymaktadır.

İhsân şuuruyla yapılan ibadet, şahsiyetin gerek içe ve gerekse dışa dönük yönünün gelişmesine yardımcı olur. Çünkü kendisini Allah karşısında kabul eden mü'min, her zaman Allah'ın kontrolünde olduğunu düşünerek kendi durumunu değerlendirir. Bu değerlendirmenin adı da 'otokritik'tir.⁵¹

Ayrıca Yüce Allah'ın huzurunda sessiz, sakin durma, alçak gönüllü ve derin saygılı olmaya ise 'huşû' denilir. Rabbimiz Kur'ân'da, kurtuluşa erenlerin vasıflarını sayarken, namazda huşû duymayı da anar.⁵² Sevgili Peygamberimiz namazda sakalıyla oynayan birisini görünce: "Eğer onun kalbinde huşû olsaydı, organlarında da olurdu (ve sakalıyla oynamazdı)." buyurdu.⁵³

Kulluğumuzda huşûyu kazanabilmek için namazın ve Yüce Yaraticımızın huzurunda durduğumuzun bilincinin farkına varmak gerekir. Buna yar-

⁴⁹ Mustafa Karataş, *İbadetlerde Ruh ve Şekil İbadet mi Ayin mi?*, 77.

⁵⁰ Buhârî, İman 37, 43; Müslim, İman 1, 1-8; Tirmizî, İman 4 (2738); İbn Mâce, Mukaddime 9, 63.

⁵¹ Habil Şentürk, "İbadetin Mahiyeti ve Şahsiyet Gelişimindeki Fonksiyonu," 229.

⁵² "Gerçekten mü'minler kurtuluşa ermiştir. Onlar ki, namazlarında huşû içindedirler. (Mü'minûn sûresi, 23:1-2.)"

⁵³ el-Camiu's-Sağir, II, 432 (Hadis: 7447).

dımcı olmak amacıyla namaz kılarken kendimizi
şöyle bir ortamda düşünebiliriz:

Kâbe'de namaz kılıyoruz. Sevgili Peygamberimiz bize imam olmuş, yanımızda da diğer peygamberler, Allah dostları, ashab... Böyle bir ortamı düşünerek namaz kılsak, bu ibadetimizde hissedeceğimiz manevî haz, harika olacaktır.

Yine namazdaki huşû ve konsantrasyonu artırmak amacıyla gözlerimizi kapatabiliriz. Peygamber Efendimiz zamanında evler pek güvenli olmadığı için secde ederken, yerde olabilecek akrep, yılan gibi haşerattan dolayı gözleri kapatmak hoş görülmemiştir. Fakat öyle bir tehlike söz konusu değilse ve biz gözlerimizi kapatınca kendimizi namaza daha çok verebiliyorsak bunda bir mahzur yoktur.⁵⁴

İbadetleri yerine getirirken bizi, onların amacından saptıran önemli bir tehlike, onların alışkanlık (ülfet) hâlini almalarıdır. Herhangi bir ibadet belli bir süre yapıldıktan sonra artık o ibadeti yapan kimse, yaptığı davranışına yeme-içme gibi alışır. Aynı ibadeti ilk yaptığı zamanlarda aldığı lezzeti tekrar hissedemeyebilir. Artık o ibadet, kişinin hayatından

⁵⁴ “Tam bir huşûdan, Allah korkusundan meydana gelen bir hâlden veya başkasından bakışı kesip Hak Teâlâ'nın yüceliğine doğru yönelmek niyetinden dolayı gözleri yummakta kötülük yoktur.” (Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük İslam İlmihali*, 226.)

bir parça olur, kulluğu rutin bir hâl alır. Yeri ve zamanı geldiğinde o ibadeti şuursuzca yapmaya koyulur.

Bazen ne yaptığının farkında bile olmaz, davranışları otomatik hâle gelir. Birçok insan yıllarca ibadetleri yaptıkları hâlde hiçbir yol alamazlar, ‘aynı tas, aynı hamam’ misali hep yerinde sayar. İşte, bunun en önemli sebeplerinden biri, ‘alışkanlık’ hastalığıdır.

Burada dikkat edilmesi gereken bir husus vardır ki o da bu insanın niyetini yeniden gözden geçirmesinin gerekli olduğudur. Çünkü davranışlar niyetlere göre karşılık alır. Bu insanın durumu, ibadetlerini hiç yapmayanlara göre mutlaka daha iyidir. Ancak bu seviyede de niyetini ve samimiyetini taze tutmak, davranışının doğru dürüst bir ibadet olabilmesi için gereklidir.⁵⁵ Bu doğrultuda Napoleon Bonaparte şöyle der:

“Ben Mısırlıların çölde Kible’ye doğru huşû ve basitlik içinde rükû ve secde etmelerini bir türlü unutamıyorum. Onların Rabbi, sûret ve örneği olmayan yüce bir kudrettir.”

Kıldığımız namazlarımızı güzelleştirmek, onlarla Rabbimizin rızasını ummak, manevî arınma yolculuğumuzda ilerleyebilmemiz için bu kulluğumuza da emek vermek, arayışa girmek gerekir. Unutulmamalıdır ki ‘endişe’ duyulmayan, üstünde titizlikle durulmayan küçük bir ateş bile söner gider. Hâlbuki bu ateşi sürekli beslemek, onu korumak ve kollamak gerekir ki bu ateş, bizi aydınlatmaya devam edebilsin!

⁵⁵ Mustafa Karataş, *İbadetlerde Ruh ve Şekil İbadet mi Ayin mi?*, 48-49.

Namaz ile akıp giden hayata çekidüzen vermek

NAMAZ VAKİTLERİ SAYESİNDE hayatımız, ibadet eksenli bir vakit anlayışına göre düzenlenir. Her bir namaz vaktiyle ömrümüzün önemli basamak ve merhalelerini hatırlayıp gözden geçirebiliriz. Şöyle ki:

Sabah namazında güneşin doğmasıyla birlikte dünyaya gelişimizi hatırlarız. Öğle namazı, güneşin doğuşundan itibaren öğleye kadar iyice güçlenmesi gibi, bizim doğuşumuzdan gençlik çağıımıza kadar güç ve sağlığımızın yerine gelmesini simgeler.

İkinci vaktiyle birlikte de, güneş ışınlarının gücünü gittikçe kaybettiği gibi, biz de gençlik, sağlık ve gücümüzün gittikçe azaldığı ihtiyarlık dönemine doğru ilerlediğimizi fark ederiz.

Akşam namazıyla da, güneşin batışı gibi, kaçınılmaz olan vefatımızı hatırlarız. Son olarak yatsı namazıyla birlikte ise, güneş ışınlarının yerini karan-

lığa bırakması gibi, mezarda bizden de neredeyse hiçbir iz kalmayacağını ve bizim görünüşte karanlık olan ahiret yolculuğuna başlayacağımızı hatırlarız. İkinci sabahla o karanlık gecenin sonsuz olmadığını, ahirette tekrar dirilip yeniden vücuda geleceğimizi hatırlarız. Böylece bir gün içerisinde bütün ömrümüzün kısa bir seyrini görebiliriz.⁵⁶

Yine namaz vakitlerinin hayat akışını düzenlemesi sayesinde tertipli, düzenli ve planlı bir çalışma alışkanlığı da kazanabiliriz. Her bir namaz vakti, akıp giden zamana ve günlere karşı bize bu dünyadaki asıl görevlerimizi, dünya hayatına aldanmamamız gerektiğini, bu dünyada varoluş maksadımızı her gün beş defa hatırlatan bir ibadettir.

*“Kıldığımız her namazla hayatın akışını durdurup,
kendimizi sorgularız.”*

Namazla günlük faaliyetlerimize çekidüzen verir, muhasebe yapar ve akıp giden zamanı en faydalı biçimde kullanmaya çalışırız. Kıldığımız her namazla hayatın akışını durdurup, kendimizi sorgularız:⁵⁷

“Akıp giden zamanı iyi değerlendirebildik mi?”

“Kaç kişiyi üzdük?”

“Yardım isteyenlere yardımda bulunabildik mi?”

vs. gibi sorular yöneltiriz kendimize...

⁵⁶ Bahaeddin Sağlam, *İbadetler (Manaları, Hakikatleri, Faydaları)*, 57-59; İhsan Atasoy; Kazım Güleçyüz vd, *İbadet*, 12-15.

⁵⁷ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 148

*Namaz kılmadığımızda,
mahşer meydanında
karşılaşacaklarımız*

KURÂN-I KERÎM’İ incelediğimizde, Yüce Mevlâ’mızın bize namazın kılınmasını ne kadar çok ısrarla hatırlattığını görürüz.⁵⁸ Yine bazılarımız, namazın kılınması için birçok sebep ve teşvik varken, nefsine uyup anlamsız bahanelerle, namaz kılmaktan kaçınabilmektedir. Bu gerekçeleri ortadan kaldırmak için, namazın ahiretle olan ilişkisini biraz incelemekte fayda vardır.

Ölümle dünya hayatı sona erer. Bu, her birimiz için kaçınılmaz bir sonudur. Çünkü doğmak, ölmeyi de beraberinde getirir. Fakat ölüm, bütün ürpericiliğine rağmen, yok olmak değil; manevî yaşam dediğimiz ahiret hayatının başlangıcıdır. Ahiret hayatımız da, dünya hayatının sonucuna göre şekillenecektir.

⁵⁸ “... Allah’a saygı ve bağlılık içinde namaz kılın. (Bakara sûresi, 2:238.);”
“... Namaz mü’minler üzerine vakitleri belli bir farzdır. (Nisâ sûresi, 4:103.)”

Dünyada Yüce Allah'ın emir ve yasaklarına uyup, iyi bir insan olarak yaşamışsak, mükâfat ve güzellikler diyarı olan cennete girmeye hak kazanabileceğiz. Ama Yüce Allah'a isyan edip kötülöklere dalmışsak, o zaman da ceza ve pişmanlık yeri olan cehennem hapishanesine girmemiz kaçınılmaz olabilecektir.

İşte mahşerde, bizden hesabı sorulacaklardan biri de namazdır. Yüce Rabbimiz gerçekten çok sabırlıdır. Borç verdiğimiz birisi, “İleride vereceğim.” diyerek yıllarca bizi oyalasa ne yapardık? Ama Yüce Allah, aklımızdan geçeni yapmıyor. Yüce Yaratıcımız, milyonlarca kulunun bu ibadetsiz nankörlüğüne rağmen, onlara süre ve fırsatlar veriyor. Ancak çoğu zaman bu fırsatların farkında olamıyoruz.

Rabbimizin rızası ve sevgisi ile bunca manevî kazanç bizi namaz kılmak için gayrete getirmezse, hiç olmazsa Allah'ın kulluk görevini yerine getirmeyenlere vereceği cezaları düşünmeli, ona göre hareket etmeliyiz.

Cennetlikler, cezaya çarptırılmış olan suçlulara bu duruma düşmelerinin nedenini sordular: “Sizi şu yakıcı ateşe sürükleyen nedir?” (Onlar da) Dediler ki: “Biz namaz kılanlardan olmadık...”⁵⁹

Yüce Rabbimizin merhamet ve sevgi yönü her zaman daha ağır gelir, ancak unutmayalım ki O'nun ceza verici yönü de vardır. Her şeye gücü yeten Rabbimizin ‘Afüv;’ çokça affeden, ‘Rahmân;’ esirgeyip bağışlayan, ‘Vedûd;’ çok seven, sevilen isimlerinin (esma-i hüсна) yanında, ‘Kahhâr;’ kahreden ve ‘Müzill;’ perişan eden gibi cezalandırıcı isimleri olduğu da unutulmamalıdır.

Bizlere sayısız ve benzersiz nimetler sunan, iyilikler veren, her ihtiyacımızı gideren Yüce Rabbi-

⁵⁹ Müddessir sûresi, 74:42-43.

mize karşı—O emretmese veya ahirette ceza veya mükâfat vermeyecek olsaydı bile—kendi isteğimizle ve seve seve, sırf teşekkür etmek için, ibadet etmemiz gerekmez miydi?⁶⁰

Ayrıca Yüce Rabbimiz bizi yokluk karanlıklarından çıkarıp yaratmakla, akıl vermekle; o akılla bizi medeniyet harikalarına ve bunca iyiliklere kavuşturmakla kötülük mü etti ki, O'na beş vakit namaz gibi bir teşekkürü çok görüyor ve dünya uğraşlarıyla hayatımızı harcıyoruz? Oysa bizim yaratılma gayemiz Rabbimize en iyi şekilde kulluk yapabilmek, bu vazifeyi hakkıyla yerine getirmektir.

“Yaratılma gayemiz Rabbimize en iyi şekilde kulluk yapabilmek, bu vazifeyi hakkıyla yerine getirmektir...”

Bu noktada aşağıdaki şu anlamlı örneği verelim istiyoruz:

Hiz. Ömer bir gün camiye giderken, bir çocuğun acele acele camiye gittiğini görür. Hiz. Ömer,

“Yavrum ne oldu, niye acele acele camiye koşuyorsun?” der. Çocuk bu soruya şöyle karşılık verir:

“Efendim, namaza gidiyorum!” Hiz. Ömer çocuğa şöyle der:

“Yavrum, sen daha küçüksün, sana namaz farz olmamıştır.” Çocuk da:

“Ey mü'minlerin halifesi! Bu işin büyüğü küçüğü mü olur? Dün, benden daha küçük bir çocuğu mezara koydular.” der. Bu cevaba çok duygulan Hiz. Ömer gözyaşlarını tutamaz...

⁶⁰ Yusuf Özcan, *Gençlik ve Namaz*, 20.

Ömrümüzle ilgili olarak bildiğimiz tek şey, ânlık da olsa garantimizin olmadığını unutmama gereklidir. Bu dünyadan göçme olayının yaşı, yeri ve makamı yoktur. Hazırlıksız yakalanmak, bu yolculuğa ‘azıksız’ çıkmak var, elinden geldiğince bu yolculuğa hazırlık yapmak, içi rahat olarak karşılamak var. Fransız yazar Montaigne’in dediği gibi: “Ölümün bizi nerede beklediği belli değil, iyisi mi biz onu her yerde bekleyelim!”

Üçüncü bölüm

*Maddî ve Manevî Arınışın
Ardından; Namaza Duruş*

Abdest ve namaz, günah ve kötülüklere engeldir

İNSANLARIN KÖTÜLÜK YAPMALARINI, suç işle-
melerini, sadece maddî tedbirlerle engellemek
çok fazla mümkün değildir. Herkes için bir güvenlik
görevlisi vazifelendirebilseydik bile bu tedbir, yine
de yeterli olmazdı. Çünkü güvenlik görevlisi de bir
insandır. Uyuyakabilir, yanıltılabilir, rüşvet de ala-
bilir. Fakat insanların aklına, görünmeyen manevî
bekçiler yerleştirdiğimizde, kötülüğü engellemek
daha kolay ve etkili olur.

Allah'ın insanı her yerde ve her ân gördüğünü bi-
len, meleklerin de devamlı yanımızda bulunduğuna
inanen birisi artık, yasaklanan davranışları rahat-
lıkla yapmaz ve kendini rahat tutumlar sergilemek-
ten geri çeker. O insan, hiç kimse görmese bile eksik
tartamaz, hileli mal üretmez, sahtekârlık yapamaz.
Dolayısıyla da ahiret düşüncesiyle kendisine çeki-
düzen verip kötülüklerden korunmaya; başkasına

zarar vermemeye, hayatını daha düzenli ve verimli sürdürmeye çalışır. Yine de bütün buna rağmen kötülük yaptığı anlarda, bu sefer de onu vicdanı rahat bırakmayacaktır. Vicdan öylesi bir şeydir ki ne kadar bastırmaya çalışılsa da susmaz ve her zaman konuşur.

Kişilere bu manevî koruma tedbirleri kazandırma noktasında, başta namaz olmak üzere, ibadetlerin çok büyük katkıları vardır. Namazın bizi kötülükten uzaklaştırmadaki katkısını bir örnekle açıklayalım:

Genç bir adam, namazlarını Peygamberimizle birlikte kılardı. Fakat namazdan sonra da yapmadığı kötülük bırakmazdı. Bu gencin durumu Peygamberimize bildirildiğinde Efendimiz, "Namaz, yakında ona kötülükleri bıraktıracaktır." dedi.

Gerçekten de, aradan çok fazla zaman geçmeden o delikanlı, yaptığı kötü davranışlardan teker teker tövbe ederek hepsini bıraktı. Çok iyi ahlaklı ve hayırlı bir insan hâline geldi.⁶¹

Zaten Yüce Rabbimiz de Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmaktadır: "Namaz insanı bütün kötülüklerden ve günahlardan alıkoyar."⁶²

Yine namaz kılmakla, günlük koşuşturmaca ve faaliyetler arasında, Allah'a yönelmek gibi önemli bir vazifemizin bulunduğunu hatırlarız. Namaz sık sık bizi dünyanın boş ve değersiz ihtiraslarından kurtarıp Allah'ın huzuruna davet eder, vicdanımızla baş başa kalmaya çağırır. Biz ibadetle ihtiyaç ve sıkıntılarımızı Yüce Rabbimize arz edip, O'na dua ederek sığınırız.⁶³ Böylece insan, fâni dünyanın

⁶¹ İhsan Atasoy; Kâzım Güleçyüz vd, *İbadet*, 9-10; Yusuf Özcan, *Gençlik ve Namaz*, 67; Nureddin el-Heysemi, *Mecmau'z-Zevaid* II, 258.

⁶² Ankebût sûresi, 29:45.

⁶³ Polat Has, "Sıkıntıların Giderilmesinde İbadet," 448.

önemsiz meseleleri için günahlara ve kısır çekişmelere girmeyi değer bulmadığı için onlara tenezzül de etmez.⁶⁴

Kişi, namaz sayesinde günde beş defa Yüce Yaratıcısının manevî huzuruna çıktığına ve hesap vereceğine inanır. Bunları zihnine ve kalbine yerleştirirse, artık gönül rahatlığıyla kötülük yapamaz. Hem Allah'ın huzurunda el bağlayacak, hem de O'nun yasakladığı işleri rahatlıkla yapacak? Bu, çok çelişkili bir durum değil midir?

Çünkü bilinçli olarak kılınan namaz, insanın aklında kötü düşüncelerin barınmasına fırsat vermez, varsa bile çıkarıp atmasını sağlar.⁶⁵ Dolayısıyla bilinçli olarak kılınan namaz, kişide iç hesaplaşmayı ve otokontrol sistemini işletir.

Fert inancı sayesinde kendisini kontrol etmeyi öğrenip, geliştirir. İkinci birine ihtiyaç olmadan kendini sürekli denetim altında tutabilen kişi de zaten toplumda çibanbaşı olmaz. Kendine karşı, başka insanlara karşı, devlete karşı suç işleyemez. Sık

⁶⁴ İhsan Atasoy; Cemal Uşşak vd, *Vazifelerimiz*, 23-24.

⁶⁵ İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 79; Vehbi Vakkasoğlu, *Öğretmenin Not Defteri 2*, 103-104.

sık müfettişlerin huzuruna çıkan bir memurun kolay kolay hata yapamayacağı gibi biz de, günde beş defa Yüce Rabbimizin huzuruna çıkmakla, yaptıklarımızı sorgulayıp, kendimizi denetleme fırsatına sahip oluruz. Niçin namaz kıldığının bilincinde olarak günlük beş vaktini eda eden insanların sayısı çoğaldıkça da toplumda suç işleyenlerin oranı düşecek, daha güvenli ve daha uygar toplumlar oluşacaktır.⁶⁶

Namazın sosyal bütünleşmeye de büyük katkısı vardır. Çünkü namaz kılan kişi başka mü'minlerle bir araya gelip dertleşecektir. Ayrıca kıldığı namazları ona sürekli olarak Rabbinin rızası için insanlara faydalı olmayı hatırlatacaktır. Kur'an-ı Kerim'de na-

“Namaz kılan kişi, kendisiyle Allah arasında manevî bir bağ da kurmuş olur.”

maz kılmak, toplumdaki sosyal bütünleşmeye büyük etkisi olan zekâtla birlikte sıkça anılarak namaz kılan kişinin toplumsal bilinç ve sorumluluğa sahip olması vurgulanır.⁶⁷

Namaz kılan kişi, kendisiyle Allah arasında manevî bir bağ da kurmuş olur. Namaz, sık sık bağlantısı kopan, iyiliklere yönelmesi gerektiğini unutan insanın Yaraticısıyla bağlantı noktasıdır.⁶⁸ Eğer kişi hem namaz kılar, hem de Allah'ın yasakladığı kötü-

⁶⁶ Ömer Müftüoğlu, *Bilgi ve Hikmet Boyutuyla Namaz*, 49; Mehmet Dikmen, *Merak Ettiklerimiz* 2, 22.

⁶⁷ Örnek olarak: “Namazı kılın, zekâtı verin... (Bakara sûresi, 2:110.)”

⁶⁸ İhsan Atasoy, Kazım Güleçyüz vd, *İbadet*, 8.

lükleri yaparsa, namazını bilinçsiz ve okuduğunu da anlamadan yerine getiriyor demektir. İnancı olduğunu söyleyip de suç işleyen insanların kötülük yapımları ancak böyle izah edilebilir.

Yine bildiğimiz gibi Yüce Yaratıcımızın bizimle ilgili birçok isteği var. Fakat bunlar, unutulduğu veya uygulanmadığı için zamanla ihmal edilebiliyor. Namazda okuduklarımızla bunları hatırlayıp hayata geçirmekle, kendimizi kontrolden geçirir, davranış ve yaşayışımızı hesaba çekip iç dünyamızı temizlemeye çalışabiliriz.⁶⁹ Dolayısıyla dilimizle Allah'ın her şeyi gördüğünü söylerken, gizlice yaptığımız yanlışlıkları da aslında O'nun gördüğünü tekrar hatırlarız. Ahirette hesap vereceğimizi söylemekle, yaptığımız haksızlıklar gözümüzün önüne geliverir. Yüce Allah'tan anne-babamız ve diğer insanları bağışlamasını isterken onları üzdüğümüzü, hatta kırdığımızı da fark ederiz. Zaten namazın bir anlamı da tövbedir. İşte ancak bu şekilde, yani tövbe ederek, namazla kötülüklerden korunabiliriz.⁷⁰

Namazın devamlı oluşunun bir faydası da ibadeti, hayatla birleştirip, yaşantıyı düzenlemektir.⁷¹ Bu ise çok, ama bilinçsizce namaz kılmakla değil; yerine getirilen ibadetin manasını bilmekle ve bunu düşünmekle olur.

İşte bu ölçüler içinde kılınan bir namaz, insanı kötülüklerden koruyup büyük günahlardan sakındırıcı etkiye sahiptir. İki namaz arasındaki küçük günahlar ise zaten hadis-i şerifte de buyrulduğu gibi, 'affa uğramakta'dır.⁷² Çünkü samimi bir Müslüman

⁶⁹ Hasan Turabi, *Namaz*, 45.

⁷⁰ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 40.

⁷¹ İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 34.

⁷² Müslim, *Tahâre* 5, 14.

zaten o hataları bilmeyerek ve farkında olmadan işlemiştir. İşledikten sonra da bütün samimiyetiyle Allah'a yönelmiş ve O'ndan af dilemiştir.⁷³

Bununla ilgili olarak Peygamber Efendimiz bir gün arkadaşlarına “Ne dersiniz? Birinizin evinin önünde bir nehir bulunup da, o kimse nehirde günde beş defa yıkansa, bedeninde kirden eser kalır mı?” diye sorar. Peygamberimizin arkadaşları cevap verirler:

“Hiçbir kir kalmaz.” Resûlullah da cevaben şöyle buyurur:

“İşte beş vakit namaz da buna benzer. Allahu Teâlâ namaz sayesinde günahları siler.”⁷⁴

Yine abdest sırasında da organlarımızı yıkarken, dikkatimizi ve düşüncemizi buna veririz. O esnada, farkında olmadan veya nefsimize uyarak işlediğimiz hataları hatırlayabiliriz. Vicdanımız yanlış bir şey yaptığımızı ve tövbe etmemiz gerektiğini bize haykırır. Namazı kıldıktan sonra devam eden abdestli olma hâlimiz de, bizi kötülöklere karşı uyarıcıdır. Bu hâl, daha dikkatli olmamıza katkıda bulunur.

Biliyoruz ki, ibadetlerin insan karakteri üzerinde düzenleyici, sağlamlaştırıcı ve yönlendirici etkileri bulunur. Yaratıcısına tam bir şuurla bağlanan ve ibadet eden kişi her türlü kötölükten kaçınarak kendisine olan güvenini artırır, büyük ruhsal destek kazanır. Bu kişiler, kişiliğini sağlamlaştırır, sabrını ve olumlu yaşam felsefesini ve sevincini geliştirebilir.⁷⁵

⁷³ İhsan Atasoy; Kazım Güleçyüz vd, *İbadet*, 10-11.

⁷⁴ Buhârî, *Mevâkit* 6, (319); Müslim, *Mesâcid* 283 (667).

⁷⁵ Esma Sayın Ekerim, *Namaz ve Karakter Gelişimi*, 170.

Abdest: Maddî ve manevî temizliğin adı

İSLÂMİYET'İN İNSANLARI aydınlatmaya başladığı Arabistan'da suyun çok nadir bulunduğu, yıkanmanın alışkanlık bile olmadığı bir ortamda abdestin farz kılınması, bu ibadetin maddî temizlik yönünün önemini daha iyi ortaya koymaktadır. Çünkü temizlik imkânı ne kadar kıt olsa da abdest, namazın vazgeçilmez bir unsurudur.

Yüce Rabbimiz hangi organlarımızı ne şekilde yıkamamız ile ilgili gerekli olan bilgileri, peygamberleri aracılığıyla bize bildirmiştir. Bunlar bu şekilde bildirilmeseydi, herkes kendince bir temizlik şekli belirleyebilirdi. Sadece elleri yıkamakla veya silmekle temizlik yaptığını söyleyenler çıkabilirdi. Hatta Avrupa'da zenginler bir dönem yıkanmaktan üşendikleri ve kirleri de görünmesin diye, yüzlerine pudra sürmüşlerdi (Fransa, 17. yüzyıl). Onlar kendilerini bu hâliyle 'temiz' olarak nitelendirse de

gerçekte durum, hiç de öyle değildi.

Abdestin, maddî temizliğin yanında, manevî temizlik vesilesi olması da çok önemlidir. Örneğin hayranlık duyduğumuz birisi veya devletimizin, en büyük makam sahibi olan Cumhurbaşkanıyla görüşmeye tertemiz bir şekilde gittiğimiz gibi, onun da Yaratıcısı olan Yüce Allah'ın karşısına da elbette kirli ve pis giysilerle çıkamayız. Bunun yanında ikisinin arasında şöyle bir fark da vardır: Cumhurbaşkanı çok daha üstün olarak Yüce Rabbimiz, niyetimiz ve düşüncelerimiz gibi, günahlarımızı da bilmektedir. Bu yüzden bizim, Cenab-ı Hakk'ın huzuruna çıkışımız ve manevî yükselişimiz, miraç, demek olan namazda sadece bedenlen değil, fikren ve ruhen de tertemiz olmamızı gerekir.⁷⁶

Abdest sırasında yıkadığımız organlarımız ne büyük birer nimet olduğunu hatırlayarak şükredebilir veya onlarla günah işleyip kötülük yapmışsak, pişmanlık duyup af dileyebiliriz.⁷⁷ Dolayısıyla abdestin amacı sadece maddî temizlik değildir. Çünkü

⁷⁶ Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 7; Abdullah Yıldız, *Namaz*, 63.

⁷⁷ Hasan Turabi, *Namaz*, 98; Abdullah Yıldız, *Namaz*, 64, 66.

abdest uzuvlarımız temiz olsa bile, ibadetler için yine de abdest almamız gerekmektedir.

Abdest almanın fikir ve ruhumuzu temizlemeye katkısıyla ilgili olarak şu örnek çok anlamlıdır:

Velilerden Hâtimü'l-Esam Hazretleri abdest alıyordu. Yanındaki İsam bin Yusuf ise durmadan bir şeyler anlatıyor, söylediği şeylerin de tasdikini istiyordu. Hâtim bir ara şöyle tepki verdi: "Birazcık sus kardeşim! Abdest alıyorum! Bak, abdestimi aldırmadın, yeniden başlamak zorunda kaldım."

İsam karşılık verdi: "Ben sana engel olmuyorum ki! Sadece bir meseleyi ifade ediyorum. Sen ise 'evet' yahut 'hayır' demekle yetinirsin, olur biter. Abdeste mani olacak durum neresinde bunun?"

Hâtim şöyle cevap verdi: "Kardeşim, benim abdestim sizinki gibi sadece yüzeysel abdest değildir. Benim abdestim hem görünüştaki, hem de iç yüzündeki olmak üzere iki katlıdır. Ben tek katlı abdestle şimdiye kadar hiç namaz kılmadım. Tam otuz senedir namaz kılarım. Hepsinin abdesti de çift katlıdır!"

İsam, çift katlı abdestten bir şey anlamamıştır: "Hâtim, anlat bakalım şu abdestinin ikinci katını! Biz namaz abdestini tek kat olarak biliyor, sadece abdest uzuvlarımızı yıkamakla abdest aldığımızı sanıyoruz. Seninki de öyle değil mi?"

"Ben abdest organlarımı yıkarken, yıkadığım her biriyle işlediğim günah ve kusurlara tövbe ederek yıkarım. Yani suyla vücudumu, tövbeyle de ruhumu kötülük ve günahlardan temizlerim. Bu sebeple abdestim bitinceye kadar gönlüm ve dilim bu tövbeyle meşgul olur. Başka konuşmaya imkân bulamaz. Beni konuşmaya zorlayanlar ise ikinci abdest saydığım bu tövbeme engel olurlar."

Örnekte de aktarıldığı gibi namaz, her yönüyle bir temizlik hâlini hayata geçirme ibadetidir. Abdest de bu arınma faaliyetinin önemli bir parçasıdır.

KILIK KIYAFETİMİZ, NAMAZIN ANLAM VE ÖNEMİNE UYGUN OLMALIDIR

Bizim için çok önemli olan birisi veya müdürümüzle görüşmeye gitmeden önce, temizliğimize ve kılık kıyafetimize çekidüzen veririz. Gideceğimiz makama ve sahibine karşı saygısızlık sayılabilecek şekilde davranmaz, laubali ve uygunsuz bir giyimle huzuruna çıkmayız. Peki, tüm kâinatı ve içindekiler yaratan azamet sahibi Yüce Rabbimizin huzuruna çıkarken de kendimize öncesinde çekidüzen vermemiz gerekmez mi?

Elbette gerekir. Kişi, O'nun karşısına çıkarken kalbinin, bedeninin ve düşüncelerinin temiz olmasına özen gösterdiği gibi, şüphesiz aynı hassasiyeti kıyafeti konusunda da göstermelidir. Aklımızdan, "Allah içimizi hatta hücrelerimizi dahi görebildiğine göre, gösterilmesi ayıp olan yerlerimizi de elbette görüyor. O zaman giyimimize önem vermenin ne önemi kalır ki?" şeklinde geçen bir soruya karşılık şöyle düşünebiliriz:

Her şeyi görebilen ve kendisinden hiçbir şeyin saklanamayacağı Yüce Rabbimize karşı elbette, gösterilmesi ayıp olan yerlerimizi de gizleyemeyiz. Fakat bunu bizden çok daha iyi bilen Rabbimiz, Sevgili Peygamberimize namaz kılarken nasıl örtünmemiz gerektiğini de bildirmiştir. Biz de namazda O'nun elçisinin bildirdiği gibi örtünmeliyiz.

Eskiden camilerimizde, tekkelerde, evlerde bir levha yer alırdı: "Edep yâ Hû!" Atalarımız için nezaket, incelik, edep çok önemli değerlerdendi. Onlar Allah'ı görüyormuş gibi yaşamaya çalışırlardı. Ezel ve Ebed Sultanı'nın önünde nasıl hareket edilmesi gerekiyorsa, öyle hareket etmek isterlerdi. Böylece de hep Allah'ın huzurunda olduklarını hatırlamaya

alışırlar, ona göre davranmaya gayret gösterirlerdi.

Davranışlarımız gibi, kılık kıyafetimizi de bu anlayışa göre düşünürsek, geriye çok fazla söylenecek bir Şey kalmasa gerek. Çünkü sevgi, saygıyı da beraberinde getirmelidir.

Abdestin ve teyemmümiün faydaları

NAMAZIN KİRLİLİKTEN arınma aşaması olan abdestin en önemli faydası, şüphesiz temizlik konusundadır. Fakat abdestin bundan başka yararları da vardır.

Kalbimiz, yaklaşık 100.000 km uzunluktaki damarlarıyla vücudumuzun her yerine kanı ulaştırabilmektedir. Kalbimizin bu vazifeyi yerine getirebilmesi için, damarlarımızın esnek ve pürüzsüz olması gerekir. Fakat beslenme hataları (mesela oburluk), uyuşukluk, hırçınlık, sinirsel sebepler veya sürekli belirli ısıda kalmak; küçük (kılcal) damarlarımızın daralıp tıkanmasına, esnekliğini kaybetmesine ve kan dolaşımına geçit vermemesine neden olmaktadır. Bu arızalar başlangıçta önlenmez ve tıkanmalar giderilmezse, damarlar zamanla daralır ve sonuçta tıkanır. Bundan dolayı erken ihtiyarlık ve bunama baş göstermektedir.

Bu tehlikeli gidişatı önlemek için genç yaşlardan başlayarak damarlara esneklik kazandırmak ve kan dolaşımını hızlandırmak gereklidir. Özellikle beyin dolaşımı ve kalpten uzak düşen ayak ve el damarlarında bu jimnastiğin yapılması çok önemlidir. Bunun en kolay yolu, damarları ısı farkıyla açıp kapayan, yani sıcakta soğuk su, soğukta sıcak suyla yıkama uygulanmasıdır.⁷⁸ Çünkü ısı farkıyla kan dolaşımı hızlanır. Vücut sıcaklığından farklı ısıdaki su derimize değdikçe bir yandan damarların açılıp kapanma hareketi artar, bir yandan yeni başlayan tıkanmalar açılır.⁷⁹ Ayrıca kan dokuda birikmez, doku kan açıklığına da uğramaz. Özellikle ağız, burun ve boynun iki yanının suyla teması, kafa kaidesinden etkiyle beyin dolaşımını zenginleştirir. Yaz-kış aldığımız abdest de damar sistemimize esneklik kazandırır, damar tıkanıkları büyük ölçüde-kalıtsal veya çevreden oluşan etkiler hariç-önlenir.

İnsan vücudunun temel koruma sistemi lenf (beyaz kan) dolaşımıyla olur. Normal kan dolaşımını sağlayan damarlarımızdan 10 defa daha ince damarlar, 'lenfosit' dediğimiz beyaz kan hücrelerini dokuların en ücra köşelerine kadar götürür. Vücudun herhangi bir yerinde bir mikrop, bir yabancı hücre varsa bu minik savaşçılar taşıdığı korkunç zehirlerle onları öldürürler. Bir mikroplu hastalığa yakalanmak, bu savunmanın bir yerde teklemesi demektir.

Bu sistem, çok yönlü ve karmaşık bir sistem olmasına rağmen, söz konusu mini damarların çok iyi çalışması ön şartlardandır. İşte esnek tutmakla abdest, bu lenf damarlarının sağlıklı çalışmasında da

⁷⁸ Halûk Nurbakî, *Namaz ve Abdestin Gerçekleri*, 4-5; *Namazın Sırları*, 18-19.

⁷⁹ Halûk Nurbakî, *Kur'an Mucizeleri*, 44.

çok büyük nimetler sağlar. El ve ayakların yıkanması vücut merkezine uzak bölgelerdeki kıldan ince damarların dolaşım hızlarını artırır. Ayrıca lenf sisteminin en önemli bölgesi olan yüz, burun arkası, ağız, boğaz ve ensenin yıkanması bu sisteme bir masaj, zindelik ve güçlendirme etkeni olur.

Yine abdest esnasında boyun ve ensenin mesh edilmesi, sağ ve sol yandaki lenfatik büyük merkez uzantı ağların geçtiği yerlerin uyarılmasında büyük rol oynar. Böylece lenf sistemi düzenli çalışarak görevini daha iyi yerine getirir.⁸⁰

Vücudumuzda birçok görevi yerine getiren hücreler etrafında, belli bir statik elektrik vardır. Sağlıklı vücudun tümü bu statik elektriğin olumlu dengesi içindedir. Bunu çoğunlukla biz hissetmeyiz bile. Ne var ki, gerek havada artan iyonlar; gerekse özellikle çağımızda bir problem olan plastik katkılı elbiseler, bu statik elektrik dengesini bozar ve vücudun dış yüzünde elektronların artmasına neden olur. Bu olay dıştan içe doğru bizi etkilemektedir. Bunun sonucunda sinir sistemimiz önemli rahatsızlıklarla karşı karşıya kalır.

Yine bir önemli etki de deri üzerinedir. Adı geçen elektron artışıyla deri gergin bırakılarak onun altındaki çok küçük kaslar yorulur. Bu da onların vaktinden önce esnekliklerinin kaybolmasına neden olur. Cildimizdeki kırışma ve sarkmaların büyük bir sebebi budur. Eskiden beri tedavi edici etkisine inanılan akupunktur, bu statik elektriği dışarı atmanın bir tarzıdır. Vücudun statik elektriğinin fazlasını dışarıya atmanın daha kolay iki yolu vardır: Ya çıplak el ve ayakla toprağa dokunarak, bir tür toprak hattı

⁸⁰ Halûk Alan, "Hekim Gözüyle," 16; Halûk Nurbakî, *Namaz ve Abdestin Gerçekleri*, 6; *Kur'an Mucizeleri*, 45; *Namazın Sırları*, 19-20.

yapmak veya suyla yıkanarak elektronları dışarı at-
maktır.⁸¹ Biz elektron boşalmasının farkına, rahatla-
ma ve huzur bulma olarak varırız. Şu hâlde abdest
elektronları en tabîî yoldan boşaltarak; yüze ve ge-
nelde derimize zindelik verir. Çocukluğundan beri
abdest alan nur yüzlü nineler bu sırra ermiştir.

Suyun vücuttaki elektronları alabilmesi için, bir
parça iyonlaşmış olması gerekir. Şimşek, yıldırım,
denizdeki dalga ve nehirdeki akıntı da su molekülle-
rini iyonlaştırır. Abdest alacağımız su kullanılmamış,
durgun ve güneşte uzun süre kalmamış olmalı-
dır. Temizliği bir kenara bırakın bu tür sular da iyon
miktarı da neredeyse yok denecek kadar azdır. Bu
tarz sular iyonizasyonunu kaybettiklerinden elekt-
ron boşaltma kabiliyetini yitirir.

*“Abdestin hikmetlerinden bir diğeri de,
namaza hazırlık aşamasıdır...”*

Abdestte temizlik faaliyeti varsa da, teyemmüm-
de bu yoktur. Aslında ikisi birbirine zıt gibi görünür.
Teyemmümde toprak veya toprak cinsi maddelerle
temasa geçilir.⁸² Böylece teyemmümle de elektron
boşaltması sağlanır. Dolayısıyla su olmadığı zaman
yapılan teyemmüm de tam bir elektron boşaltması
yapmaktadır. Abdest alırken baş mesh edildiğinde
de saçlardaki elektronlardan kurtulmuş olunur.⁸³

⁸¹ Halûk Nurbakî, *Namaz ve Abdestin Gerçekleri*, 7; *Namazın Sırları*, 120-21.

⁸² Nisâ sûresi, 4:43; Mâide sûresi, 5:6.

⁸³ Halûk Nurbakî, *Namaz ve Abdestin Gerçekleri*, 7; *Namazın Sırları*, 22.

Abdestin hikmetlerinden bir diğeri de, namaza hazırlık aşamasıdır. Uzun süre kendini tamamıyla manevî hayata veren bir kimsenin, âniden dünyevî hayata yönelmesi uyumsuzluğa sebebiyet verebileceği gibi, kendini bütünüyle dünyevî işlere veren bir kimsenin birdenbire manevî ve ruhanî hayata yönelmesi de aynı şekilde bir uyumsuzluğa yol açabilir. Bundan dolayı da geçişlerin aşamalı olarak yapılması icap eder...

Mesela, ticaret veya başka şeyleri düşünen kimseye “Kalk namaz kıl!” denilirse, o kimse namazı kılmada bir zorluk duyacaktır. Abdestin bir diğer anlamı burada ortaya çıkar aslında. Çünkü abdest almak birinci düşünceyi terk etmeye yardım ederek, bir başka düşünceye vakit ayırmak için zemin hazırlamakla bu geçişleri düzenlemekte ve kolaylaştırmaktadır.⁸⁴ Bu yüzden Peygamberimiz, abdestli olduğumuz hâlde, tekrar abdest almanın güzel bir davranış, ‘nur üstüne nur’ olduğunu belirtmiştir.

⁸⁴ Süleyman Uludağ, *İslâm'da Emir ve Yasakların Hikmeti*, 77; Afif Abdülfettah Tabbâra, *İlmin Işığında İslamiyet*, 261.

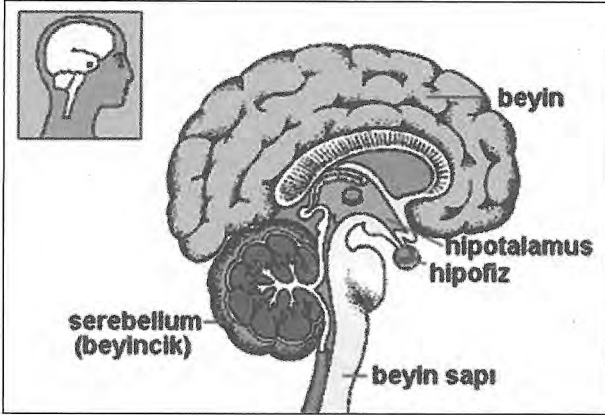
Gusül abdesti ve faydaları

TEMİZLİK, KİR VE pisliklerden arınmak için yapılır. Ama buna rağmen, ortada maddî sebepler olmaksızın, yıkanmayı gerektiren durumlar da vardır. Namaz abdestinin dışında, gusül abdesti vardır. Bedenin tümünü yıkamayı gerektiren yıkanmaya, gusül veya boy abdesti denilir. Bu yıkanmayı gerektiren hâller ise, hormonal olaylardan sonradır. Bu olaylar; erkeklerde rüyada ve uyanıkken boşalma, cinsel birleşme; kadınlarda ise özel hâlin sona ermesi, doğumdan sonraki loğusalık hâlinin bitmesi ve cinsel birleşmelerdir. Bunlardan birinin olması hâlinde en kısa zamanda gusül abdesti almak gerekir. Gusül abdesti almadan namaz kılınamaz, Kur'ân okunamaz, camilere girilemez.⁸⁵

Gusül abdestinde ağız, suyla çalkalanıp, burun da suyla temizlendikten sonra bedenin tümü, hiç

⁸⁵ Vecdi Akyüz, *Mukayeseli İbadetler İlmihali* I, 285-286.

kuru yer kalmayacak şekilde yıkanır.⁸⁶ Gusül abdes-
ti, normal bir yıkanma olsaydı, gargara yapmak ve
buruna su çekmek gerekmezdi. Fakat guslün vücu-
dumuza, yıkanmanın dışında sağladığı başka fayda-
ları da var.

Çizim: Hipofiz: <http://www.uygardergi.com/kavramlar/hipofiz-adenomu.jpg>

Hormonal olaylardan sonra vücudumuzun mer-
kez hormon bilgisayarı sayılan hipofiz salgı bezle-
ri çok yorulur. Bu bezlerinin yeri, insan kafatasının
tam merkezindedir. Burun ve ağız yolu dışında hipo-
fiz bezlerine ulaşmanın yolu yoktur. Onun yorgun-
luğunu gidermek, her yorulan organda olduğu gi-
bi dolaşımını hızlandırmakla olur. Bu bezin burnun
köküne ve bademciklerin üst seviyesine çok yakın
olan damarlarının, derin bir burun yıkama ve garga-
rayla genişletilip daraltılması, hipofize yapılacak en
sağlıklı dolaşım masajıdır.⁸⁷ Ayrıca bizi hastalıklara
karşı koruma vazifesi üstlenen lenf sisteminin en iyi

⁸⁶ "Guslün farzları, birer kere ağzı, burnu ve bütün vücudu yıkamak-
tan ibaret olmak üzere üçtür." (Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük İslam
İlmihali*, 91.)

⁸⁷ Halûk Nurbakî, "Yaşamak İster Misiniz?" 11.

şekilde uyarılması, doktorların 'Nazoferinks' (Burnun arkasındaki geniz) dedikleri bölgede meydana gelir ki, gusül abdesti bu bölgeyi de kapsamaktadır.⁸⁸

Görüldüğü gibi gusül abdestinde, ilk bakışta çok fazla anlamı olmayan ağız ve burnun yıkanmasının hikmeti, bilim ilerledikten sonra anlaşıldı. Biz böylece şunu daha iyi anlamış olduk: Rabbimiz bizden bir şeyi boşuna ve anlamsızca istememektedir. Talep edilen şeylerde nice hikmet gizlidir. Ama biz elbette bunları faydaları için yapmıyoruz. Yoksa yüzlerce yıldır bunları yapan insanlar, hikmetini bilmedikleri için boşu boşuna yapmış olacaktı. Onların faydasını bilmek, Rabbimize karşı olan sevgi ve saygımızı artırır.

⁸⁸ Halûk Alan, "Hekim Gözüyle," 16.

Namazın ve abdestin gizli düşmanı: Vesvese hâli (Kuruntu)

BAZILARIMIZ KENDİLERİNİ tam olarak namaza veremediklerini, bu esnada da normalde akıllarına gelmeyen düşüncelerin zihinlerini karıştırdığından yakınırırlar (vesvese). Hatta “Namazım olmadı.” diye kendilerine kızar ve üzülür. Hatta öyle ki, “Ben ne kadar aşağılık bir varlığım ki, namazda bu bu kötü şeyleri düşünüyorum.” der ve namazı terk eder. Veya abdest alırken bir yerini, defalarca yıkadığı hâlde, yine de temizlenmedi diye yıkamaya devam eder. Şeytanın isteği de zaten budur. Bu konuda yersiz endişelere kapılmamak için şunların bilinmesi gerekmektedir:

Şeytanın bizi namaz kılarken rahatsız edebileceği için biz, ta namazın başında ‘eûzü’yü söylemekle ondan Allah’a sığınırız. Çünkü beynimizin çalışması tam olarak bizim elimizde değildir. Çoğu zaman zihnimiz dağılır, dalar gideriz. Hatta hayalen dün-

yayı dolaşabildiğimiz gibi, aklımıza kötü şeyler bile gelebilir. Beynimizi kumanda etmek elimizde olsaydı, elbette ibadet esnasında namaza aykırı veya kötü şeyleri düşünmezdik. Fakat bunlar istek dışı gerçekleştirmektedir.

Mademki düşüncelerimiz bize bağlı değil, öyleyse onlardan sorumlu değiliz. Ama mesela profesyonel bir üçkâğıtçı, kötülük yaparken, onu planlarken rahattır. Endişe, korku, heyecan duymaz. Hâlbuki normal bir insan, yalan söylerken bile kızarır-bozarır, paniğe kapılır. İşte namaz sırasında aklımıza gelen vesvese ânındaki korku da, bu düşüncelerin bizden gelmediğini gösterir. Bu noktada şu ayet açıklayıcı olmaktadır: “Yanılarak yaptıklarınızda size vebal yok; fakat kalplerinizin bile bile yöneldiğinde günah vardır...”⁸⁹

“Namaz kılarken aklımıza istemeden gelen düşünceler namazı bozmaz!”

Namaz kılarken aklımıza istemeden gelen düşünceler namazı bozmaz, yalnızca namazın kıymet ve değerini azaltır. Örneğin hayal kurmak suretiyle hırsızlık yapsak, ceza görmeyeceğimiz gibi, zihnimizden geçenlerden dolayı da günaha girmeyiz. Ayrıca bağırsaklarımızda, tuvalete gitmeyi gerektiren pis şeyler de var. Fakat bu kirli şeyler dışarı çıkmadıkça namaz bozulmadığı gibi, hayaldeki kötü şeyler

⁸⁹ Ahzâb sûresi, 33:5.

de uygulamaya geçmedikçe bir zarar vermez. Zaten böylesi şeyler de aklımıza, biz istemediğimiz hâlde gelmektedir.

Zihnimiz başka yerlere kaydığında yapılacak en iyi iş, kendimize bundan dolayı kızmak değil, aklımızı bir an önce toparlayıp, yine namaza yönelmeye çalışmaktır. İbadetimizi yerine getirirken hayalimize gelen kötü düşüncelere önem verdikçe onlar büyür, gözümüzü korkutur. Bunun için onlara önem vermemeye, Allah'ı zikredip, O'ndan yardım istemeliyiz: "Eğer şeytandan gelen kötü bir düşünce seni dürtecek olursa, hemen Allah'a sığın. Çünkü O, işiten, bilendir."⁹⁰ O vesvese ânında bir süre durup, içimizden "La ilahe illah." şeklinde zikretmenin çok büyük faydasını görebiliriz.

Psikolog William Moulton, istemek ve çaba göstermekle bilincimize daha çok hâkim olabileceğimizi şöyle açıklar:

"Akli bir noktaya yöneltmek, üstün kimselerin rahatça yaptıkları şeydir. Herhangi bir anda, bir lider veya üstün bir insan, zihnini bir noktada toplayabilir; hatırına gelenlerin hepsi, yapacağı işle ilgili olur. Birçoğumuzda bu özellik zayıftır, birbirine zıt arzular, meşgale ve ıstıraplar insanı karışıklığa iter ve şaşkınlık içinde bırakır. Bu güç, egzersiz yapmakla kazanılır. Egzersiz ise sabra dayanır.

Dağınıklıktan kurtulup zihni bir noktaya açık ve sağlam bir şekilde yöneltmek zor bir çabanın esesidir. Aklınızı konuyla ilgilenmeye sevk eder ve bunu elli veya yüz defa tekrarlıyorsanız, aklınıza gelenler yavaş yavaş yerini, ilgilendiğiniz konuya bırakır. Böylece iradenizle istediğiniz konuya zihninizi yöneltme gücünü kendinizde bulursunuz. Bu konuda başka yöne yönelmeyi ve dağılmayı önleyen şey, aklın ve cismin birlikte olmasıdır."

⁹⁰ Fussilet sûresi, 41:36.

Zaten namaz, akıl ve bedeninin ortak faaliyetidir. Namaz kılanın zihni de, rükû ve secde ederken bedeniyle birlikte o ibadetle meşgul olmaktadır. Namaz kılan, namaz süresince bütün gücüyle fikrini bir noktaya yöneltirse, kendisinde bu kabiliyet gelişir.⁹¹

Namazımızı bilinçli bir hâlde kılmaya çalıştıkça ve aklımızı Allah'a yöneltmeye gayret ettikçe bu gibi duygulardan kurtulma ve hayalimize daha fazla hâkim olma gücümüz artar. Mesela abdest alırken dikkatimizi iyice yoğunlaştırarak bunu yaparsak, "Acaba ben kolumu yıkamış mıydım?" gibi kuruntulardan daha kolay kurtulabiliriz.

Nefsimiz bize özellikle abdest konusunda bir kuruntu, evham verse de önemli olan bu durumların gerçekte olup olmadığıdır. Ebu Hüreyre, Resûlullah'ın "Biriniz karnında bir şey hisseder de ondan bir şey çıkıp çıkmadığını kestiremezse, ses işitmedikçe veya koku duymadıkça sakın mescidden çıkmasın." dediğini aktarır.⁹²

Yine vesvesenin gelmesi, kişide imanın bulunduğu işarettir. Yani vesvese imanın kuvvetindendir. Şeytan, bizde iman sermayesi, ibadet hazinesi, namaz ve dine hizmet cevheri olduğunu bildiği içindir ki, sürekli taarruzda bulunmaktadır. Ayrıca kalp, vesveseden rahatsız olduğuna göre o vesvese, kalbe mal edilemez.

Yani bu tür berbat düşünceler geldiği anda hissettiğimiz korku, bunların bizden gelmediğini gösterir. Çünkü eğer onlar, kalbin eseri olsaydı, hele hele Rabbinin huzurundayken ondan rahatsız ve tedirgin olmazdı. Kalbimiz, Rabbin huzurunda du-

⁹¹ Afif Abdülfettah Tabbâra, *İlmin Işığında İslamiyet*, 269-270.

⁹² Müslim, Hayz, 26 (99/362).

runca mutluluk ve huzur duyar, huşû içinde sükûna kavuşur. Nefsimiz bundan hoşlanmaz ve bizi bundan alıkoymaya çalışır. Nefsimizin bundan vazgeçirmek için oluşturduğu kötü düşünceler elbette kalbimizi rahatsız eder. Kalbimiz de rahatsızlığını şiddetle tepki koyarak gösterecektir.

Namazdaki temel hareketler: 'Kıyam, rükû ve secde...'

BİZ, GENEL BİR İFADEYLE beden, akıl ve kalbin (manevî yönümüzün) bileşimiyiz. En büyük ibadet olan namazda da, bu üç bileşenimizin katılımı vardır. Namaz kılarken kalbimiz ve aklımız Allah'a yönelirken, bedenimiz de bu ibadete çeşitli davranışlarla katılır. Namazın temel hareketleri de, akıl, kalp ve bedenimiz tarafından Yüce Rabbimize karşı duyduğumuz sevgi, saygı ve hayranlığın ifadesidir.

Bedenle yapmamız gereken bu davranışları temel olarak kıyam, rükû ve secde diye üçe ayırabiliriz. Bu üç hareketi yapmakla Yüce Rabbimize karşı âcizliğimizi, zayıflığımızı, saygımızı, sevgimizi ve hayranlığımızı dile getirmiş oluruz.⁹³

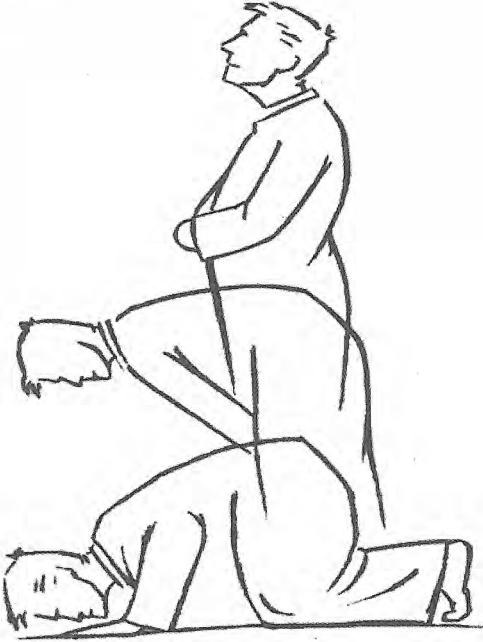
Kıyam, Yüce Rabbimize karşı durulan bir saygı duruşudur. Biz, derin bir saygı ve hürmetle Kâinat Sahibinin manevî huzurunda esas duruşa benzer bir

⁹³ Seyyid Ebu'l Hasan Ali En-Nedvî, *Dört Rükûn*, 56.

şekilde el bağlarız. Dünyanın en zengin insanı bile olsak, her şeyimizi O'na borçlu olduğumuzu hatırlarız.

Bu hâlimizle her zaman Yüce Allah'a muhtaç olduğumuzu tekrar fark ederiz. Âcizliğimizi belirtmek için başımızı hafifçe öne doğru da eğeriz. Kıyamda, sonsuz mülk sahibi Yüce Rabbimizin karşısında emre hazır vaziyette bekleyip, ihtiyaçlarımızı arz eder ve O'ndan yardım diler, gurur ve benliğimizi söküp atarız.⁹⁴

Hürmet ifadesi olan kıyamın daha ileri bir aşaması, rükûdur. Rükû, Yüce Allah'ın karşısında eğilmek manasına gelir. Herhangi bir varlığa karşı hürmetten dolayı eğilmeyle, Yüce Rabbimizin karşısındaki eğilme farklı olduğu için, namazdaki eğilmeye 'rükû' denilir.

⁹⁴ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 109.

Rükû ile Yüce Rabbimizin engin büyüklük ve üstünlüğü karşısında kendi küçüklük ve âcizliğimizi daha fazla idrak etmiş oluruz.⁹⁵ Biz rükû ile, ölümlü ve aslında bizim gibi başkalarına bağımlı varlıkların karşısında değil de, sadece ve sadece, her şeyin sahibi olan Rabbimizin huzurunda eğilmenin bir anlamı olduğunu tekrar hatırlarız.

Secde ise, Allah'a bağlılık, saygı ve sevgimizi gösterebileceğimiz en son ve ileri aşamadır. Secde, dünyadan tamamen soyutlanmanın gerçek ânıdır.⁹⁶ Sadece ve sadece Yüce Rabbimize karşı ettiğimiz secdeyle Allah'tan geldiğimizi, tekrar O'na döneceğimizi, her şeyimizin O'na bağlı olduğunu ve ancak O'nun sayesinde varlığımızı devam ettirebildiğimizi ifade etmiş oluruz.⁹⁷

Böylece, sonsuz güç ve kuvvet sahibi olan Yüce Rabbimizin huzurunda en büyük saygı ve sevgi ifademizi gerçekleştirmekle, ölümlü ve güçsüz olan her şey karşısında hür olduğumuzu hatırlarız.⁹⁸ Her şeyin gerçek sahibine boyun eğen, başka şeylere boyun eğmekten kurtulur; Hakka kul olan, halka kul olmaktan kurtulur.

Yine secde eden kişi, nefsinin, egosunun, benlik zincirlerinden kurtulup gerçek sahibine boyun eğen. Böylece sahte 'tanrılara,' güçlere boyun eğmek yerine, Yaraticısına kulluk eder.

Namaz insanın kendini vasıtasız, aracısız Allah'ın huzuruna kabulünü sağlar. Kur'ân-ı Kerîm, Allah'a vasıtayı put ve vasıta kullananı putperest sayar. İnsan Allah'la iletişim kurar ve Allah'ın huzu-

⁹⁵ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 50.

⁹⁶ Abdullah Büyük, *Hikmeti, Manası ve Kaideleriyle Namaz*, 28.

⁹⁷ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 117.

⁹⁸ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 51.

runda olduğunun bilincine varmasıyla da kendine bir kişilik verir ve hiçbir insana boyun eğmez, yaltaklanmaz. Çünkü böylece kendi varlığının bilincine erişmiş olur. Namazın gayesi budur. Yoksa namazın kendisi bir gaye olmayıp, bir araçtır, eğitim sistemidir.

İnsanın kendisini kâinatın yaratıcısı Yüce Allah'ın huzurunda bilmesi ve bunun bilincine varması, Allah'la yalnız başına iletişim kurması, Kur'an-ı Kerim'in insana verdiği değeri ve üstün dereceyi gösterir. Öyle ki Allah'tan başkasına baş eğmeyen insan, en geniş ve garantili hürriyete, kendi kendine kavuşmuş olur. O, insanlarla eşit, diğer insanlar kendisiyle eşittir. Hiç kimse onunla Allah arasında veya yanında yer alamaz. Yoksa putperest olur.⁹⁹

İnsanın Yüce Yaratıcısına en yakın olduğu ve tüm benliğiyle teslim olduğu an, secde hâlidir.¹⁰⁰ Sevgili Peygamberimiz secde hâli için "Kulun, Rabbine olabileceği en yakın hâl." olarak tanımlar.¹⁰¹ Secde hâlinde iken insan Cenab-ı Allah'la en üst derecede yakınlık ve bağlılık kurar. Öyle ki, Peygamber Efendimiz geceleri fazladan namaz kılarken secdeleri öylesine uzatırdı ki, eşi Hz. Âişe onun vefat ettiğini zannederdi.¹⁰²

Zaten Yüce Rabbimiz, başımızı secdeye koyarken de saygınlık ve izzetimizi korumamızı ister. Bu nedenle alnımızı kir ve pisliklere değil, temiz yerlere değdirmemizi emreder.

Hz. Ali'nin bununla ilgili çok güzel bir sözü vardır:

⁹⁹ Hüseyin Atay, *Kur'an'a Göre İslâm'ın Temel Kuralları*, 103-104.

¹⁰⁰ "... Secde et ve yaklaş! (Alâk sûresi, 96:19.)"

¹⁰¹ Müslim, *Salât* 42 (215/482).

¹⁰² İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 50.

“Bazıları var ki sevap, cennet kazanmak için ibadet yapar. Bu, tüccarların işidir. Zira kâr elde etmek için ibadet ederler. Bazıları korkudan Allah’a kullukta bulunurlar. Bu kölelerin ibadetidir. Bazıları ise Allah’a şükretmek için kullukta bulunurlar. İşte bu gerçek hürlerin işidir. Çünkü gerçek hürriyet, gerçek kulluktur.”¹⁰³

Gerçek kulluğun bu denli önemli olduğunu kavramak ve kulluğun gereklerini yerine getirmek, temel vazifelerimiz arasındadır. Yine bu noktadan bakacak olursak; Mevlana’da şöyle der:

“Hürriyet Allah’a kulluktur. Hür insan, Allah’a kul olandır. Nefsin ve şeytanın arzuları istikametinde hareket, yaradılış gayesine ters düşmektir. Nefsin perdelerini aralayıp veya ortadan kaldırıp Hakk’a vuslattır kulluk, O’nun huzurunda olmaktır. O’nsuz olan anlar köleliktir.”

¹⁰³ Abdullah Büyük, *Hikmeti, Manası ve Kaideleriyle Namaz*, 128; Abdülaziz Hatip, *Hz. Ali’den Çağlara Mesaj*, Vecize no: 237.

Namazdaki temel kavramlar: 'Tesbih, tekbir ve hamd...'

NAMAZ İBADETİNİN özünü 'tesbih,' 'tekbir' ve 'hamd' kavramları oluşturur. Bunlar, namaz hareketlerinin ve sözlerinin her yerinde bulunur.

'Tesbih,' Allah'ı her türlü kusur ve noksanlıktan uzak tutmak ve yüceliğini anmak demektir. Bu, en başta 'Sübhānallah' veya 'Sübhâneke' ile ifade edilir.¹⁰⁴ Biz insanlar yorulur, hastalanır, uyuyup kalır ve yanılabiliriz. Çoğunlukla da başkalarına bağımlı yaşarız. Aslında biz namaz kılarken 'Sübhānallah' diyerek bu eksiklik ve noksanlıklardan uzak olan Rabbimize karşı hayranlık ve sevgimizi belirtiriz.

Namazda birçok kere Allah'a duyulan bu hayranlık ve sevgi; gerek sözlü, gerekse de davranışlar-

¹⁰⁴ Yine rükûya eğilirken söylenilen "Sübhâne rabbiye'l-azim=Büyük olan Rabbimde hiçbir eksiklik yoktur." ve secdede söylenilen "Sübhâne rabbiye'l-a'lâ=Yüce Rabbimde hiçbir eksiklik ve kusur yoktur." da birer tesbih ifadeleridir.

la tesbih edilir.¹⁰⁵ Kur'ân-ı Kerîm'in ifadesiyle tesbih, sadece biz insanlar tarafından yerine getirilmez. Kur'ân-ı Kerîm'de ise bu şöyle ifade edilir: "Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız."¹⁰⁶

Namazda sıkça tekrar edilen bir diğer kavram ise 'tekbir'dir. Namaza tekbirle, başlamak, yani 'Allahu Ekber' diyerek, Allah'ın en büyük, en yüce olduğunu nefsimize tekrar hatırlatmış oluruz. Namazın başlangıcındaki tekbire 'iftitah (başlangıç) tekbiri' veya 'tahrim (haram hâline getirme) tekbiri' denilir. Yani, 'Allahu Ekber (Allah yücelerin en yücesi)' dediğimiz

"Namaz ibadetinin özünü; 'tesbih,' 'tekbir' ve 'hamd' kavramları oluşturur."

an, namaz başlamış; normalde serbest olan dünyayla ilgili işler artık yasaklanmıştır. Nitekim namazın bitiş hareketi olan selam vermeye de 'tahlil (helal kılmak) davranışı' ismi verilmiştir. Bunun sebebi de namazda yapılması yasak olan şeylerin tekrar serbest olmasıdır.

Aslında tekbir alıp, namaza durmak; sembolik olarak dünyayla ilgili her şeyi elimizin tersiyle arkamıza attığımızı, her şeyden ve herkesten el çekerek, gönlümüzle O'na yöneldiğimizi; O'ndan başka

¹⁰⁵ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 35-36.

¹⁰⁶ İsrâ sûresi, 17:44.

hiçbir şey düşünmeyeceğimizi, teslimiyetimizi, yani her şeyimizle kendisine bağlandığımızı simgelemiş oluruz.¹⁰⁷ Peygamber Efendimiz, “Namazın anahtarı temizlik, onun tahriri tekbir, tahlili selam vermektir.” diye buyurur.¹⁰⁸

Kişi gerçek anlamda ‘Allahu Ekber’ diyebildiği takdirde, içinde bulunduğu dünyayı, gezegenleri, uzayın akıl almaz büyüklüğünü hissedebilir ve muhteşem kâinat içinde kendi yerini düşünür ve bu engin kâinatı yaratan Yüce Zât’ın akıllar ötesi büyüklüğünü, azıcık olsun, fark etmeyi başarır.

Allah en büyüktür demekle, gözümüzle göremediğimiz atom ve element gibi küçücük parçacıklardan uçsuz bucaksız kâinata kadar, her şeyi yaratacak güce sahip olan Yüce Rabbimizin kudretinin eşsizliğine tanıklık ederiz. Başta kendimiz olmak üzere tüm canlı ve cansız eserleri araştırarak, bizdeki zayıflığı ve güçsüzlüğü görerek, hiçbir şeye muhtaç olmayan Rabbimizin sonsuz güç, kudret ve bilgisini daha iyi kavrarız. Allah’ın güç ve kudretinin, başımıza gelen sıkıntı ve zahmetleri giderebilecek kadar büyük ve kesin olduğunu hatırlayarak bela ve musibetlere karşı sabreder, O’na sığınırız. Böylelikle Allah’ın eşsiz gücü ve kudretine karşı ‘Allahu Ekber’ diyerek saygı ve hayranlığımızı bildirmiş oluruz.

Yine Allah, büyüklük taslayan herkesten daha büyük ve yücedir. Her ne zaman kendimizi birisi karşısında ezilmiş hissettiğimizde, namaz kılarken Allahu Ekber demekle gerçekte bunun böyle olmadığını tekrar hatırlamış oluruz.¹⁰⁹ Böylece hiçbir kimsenin karşısında küçük düşmez, hayatımızı şe-

¹⁰⁷ Halûk Nurbaki, *Namazın Sırları*, 24; İhsan Kebir, *Namaz Bilinci*, 50.

¹⁰⁸ Abdullah Büyük, *Hikmeti, Manası ve Kaideleriyle Namaz*, 36.

¹⁰⁹ Afif Abdülfettah Tabbâra, *İlmin Işığında İslamiyet*, 267.

refli bir şekilde sürdürürüz.

Sıkça tekrarlanan kavramlardan bir diğeri de ‘hamd’ kavramıdır. Hâm ederek, yani ‘Elhamdülillah’ diyerek aslında “Ezelden ebede, her türlü hâm, şükür ve övgü Allah’a özgüdür.” demiş oluruz.

Aslında âlemlerin Rabbine hâm edebilmek de çok büyük bir nimettir. O ki, tüm âlemleri yaratmış, ama bizim O’na hâmdımızı işitiyor, bizden hoşnut olabiliyor. Böylece, uzayda neredeyse bir hiç hükümündeyken kulluk ve hâm etmekle, O’nun katında çok değerli bir kul hâline gelebiliyoruz.

Yüce Rabbimizin sonsuz hazinelerinden ve eşsiz merhametinden dolayı sunduğu iyilik ve verdiği nimetlere karşı, ne kadar şükür edersek edelim, yine de az olduğunu her zaman hatırlamalıyız.

Namazda okunacaklarla ilgili öneriler

NAMAZDA OKUNACAK sûre ve duaları akılda tutmanın en kolay yolu, bir sûrenin her gün sadece bir bölümünü ezberlemektir. Örneğin 'Ayete'l-Kürsi' duasını ezberlemeye çalışalım. Öncelikle ilk gün "Allahü lâ ilâhe illâ hüvel-hayyül-kayyûm." kısmını ezberleyip, zihnimize yerleştirelim. Ezberlediğimiz bu kısmı gün içerisinde arada sırada tekrar ederek, aklımızda iyice kalmasını sağlarız. Yazarak çalışmanın, bilgilerin hafızamızda kalmasına çok katkı sağladığını da unutmamak gerekir.

İkinci günde aynı şekilde, duanın bir sonraki "La te'huzühü sinetün-velâ nevm." kısmı, birinci kısma ilave ederiz. Birinci günde öğrendiğimiz kısım- la ikinci gün ilave ettiğimiz kısmı yine arada sırada tekrar edip, hafızamıza alıp pekiştirmeye çalışırız.

Üçüncü gün ise sûrenin üçüncü kısmını, daha önce öğrendiklerimize ekleriz. Bunu bu şekilde,

duanın sonuna kadar devam ettiririz. Böylece hiç zorlanmadan en kolay şekilde, en zor sûre ve ayetleri bile çok kısa zamanda ezberlemiş oluruz. Hazır böyle parça parça öğrenirken, o ayet veya sûrenin Türkçe anlamını da öğrenmeliyiz (Kitapçılardan veya internetten, ayetlerin kelime kelime anlamını veren eserler temin ederek, çok daha etkili bir biçimde anlamını öğrenebilirsiniz). Bu sayede namazda okuduklarınızın anlamını da bilerek okumakla, daha bilinçli ve anlamlı ibadet yerine getirmiş oluruz.

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا
وَشَرِبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

Yâ benî âdeme huzû zînetekum inde kulli
mescidin ve külû veşrebû ve lâ tusrifû, innehu lâ
yuhibbul müsrifîn

1. **yâ benî âdeme** : ey Âdemoğulları
2. **huzû** : alınız
3. **zîneteküm** : ziynetleriniz
4. **inde** : yanında
5. **küllî** : her
6. **mescidin** : namaz kılınan yer, mescid
7. **ve külû** : yiyiniz
8. **ve'şrebû** : içiniz
9. **ve lâ tüsrifû** : israf etmeyiniz
10. **innehu** : şüphesiz O
11. **lâ yuhibbu** : sevmez
12. **müsrifîn** : israf edenler

Ayetlerin kelime kelime çevirisi

Namazda Fâtiha'dan sonra okuyacağımız ilave için (zamm-1 sure), elbette Kur'ân-ı Kerîm'den is-

tediğimiz sûre veya ayetleri okuyabiliriz.¹¹⁰ Fakat genelde insanlarımız ‘kısa sûreler’ diye bilinen ‘Kureyş, Kevser, Felak, Nas’ gibi sûreleri okuyup geçmektedirler.

Hâlbuki şöyle bir uygulamayla kıldığımız namazlarımız çok daha güzel ve etkili hâle gelebilecektir:

Kur’ân-ı Kerîm’in Türkçe mealini okurken, sizi çok etkileyen, gönlünüze tesir eden ayetleri not alın. Daha sonra bu ayetlerin Arapçasını öğrenerek bunları namazınızda Fâtihadan sonra okuyun. Böylece kendinize ‘özel’ olarak seçtiğiniz ayetleri okuduğunuz için kıldığınız namaz da çok daha anlamlı ve faydalı olacaktır. Mesela o anki ruh hâliniz veya yaşadığınız sıkıntıyla ilgili Kur’ândan bir yer seçin. O an ihtiyaç duyduğunuz şeyle ilgili o ayetleri namazda, hem de anlamını bilerek, okudukça ferahlayacak, o namaz sizin için âdeti bir ‘terapi’ hâline gelecektir. Bu şekilde kıldığınız namazlar, hayatınızda daha fazla yer edecek, sizi Rabbinizle daha fazla bağlayacaktır.

Bu namaz uygulamasını, ailemiz veya bazı dostlarımızla birlikte kılarken de gerçekleştirebiliriz. Önce birlikte okumak istediğimiz yeri belirleriz. Herkes de bunu ezberlemeye çalışır. Babamız, eşimiz veya arkadaşımız da bunu namazımızda, Fâtihadan sonra okumakla hem anlamını bildiğimiz için bizde ortak bir duygu yoğunluğu oluşur, hem de ezber ve bilgimizi de artırmış oluruz. Bu sayede hem anlayarak, hem de toplu hâlde ibadet etmenin hazzını yaşarız.

¹¹⁰ “Namazda kıraatin farz olan miktarı, İmam-ı Azam’a göre her rekâta velev pek kısa olsun bir ayettir. Böyle bir ayet okundu mu, bu farz yerine getirilmiş olur.” (Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük İslam İlmihali*, 125.)

*Namazda okunan Arapça
kelime ve cümleler
Türkçe okunamaz mı?*

İHTİYAÇ VE DİLEKLERİMİZİ, istediğimiz dilde Yüce Rabbimize bildirip dua edebiliriz. Bu, Yüce Allah'la sadece bizim aramızda olan iletişimdir. Fakat namaz sadece tek başına değil, toplu hâlde kılınması daha çok tavsiye edilen bir ibadettir. Zaten Cuma ve Bayram gibi namazlar da toplu hâlde yerine getirilmesi gerekir.

Evrensellik, dinimizin sahip olduğu en önemli özelliklerinden birisidir. İslâm dini, dil, ırk, renk ayrımı yapmaksızın tüm insanları birbirleriyle kaynaştırmaktadır. Farklı dilleri konuşan insanları birlik bilincine ulaştırabilmek için, ortak bir dile ihtiyaç vardır.

Bu noktada şöyle bir örnek verecek olursak; doktorların kullandığı tıp terimleri Latince'dir. Latince sayesinde dünyanın dört bir yanında bulunan doktorlar, aralarında ortak çalışma imkânına sahiptir.

Türkiye'deki bir doktorun koyduğu teşhisi, Brezilya'daki hekim anlayabilmektedir. Uluslararası iletişim dili ise İngilizce'dir. Japonyalı bir mühendisin makalesini, Finlandiyalı bir mühendis artık rahatlıkla anlayabilmektedir.

Bunun gibi, dünyanın her tarafında bulunan Müslümanların birbirleriyle dinî konularda anlaşabilmeleri için de Arapça kullanılır. Bu ortak dil sayesinde bir Müslüman nereye giderse gitsin, oradaki insanlarla birlikte ibadetlerini ortak bir bilinç ve duyguyla yerine getirebilmektedir. Örneğin Çin'e gitsek, konuşulanlardan hatta yazılanlardan hiçbir şey anlamayacaktık. Şayet ezan Çince okunsaydı, ondan da hiçbir şey anlayamayacaktık. Ayrıca Çin'deki camiler, Türkiye'dekilere de pek benzemez, mimarileri çok farklıdır. Böylece sadece cami ve namaz vaktinin belirlenmesinde bile problemler yaşanacaktı.

Başka ülkelere gitsek ve gittiğimiz yerlerde de din kardeşlerimiz namazı kendi dilleriyle yerine getirseler, onlarla kendi aramızda ortak bir şeyler bulamayacaktık. Şunu da hatırlamalıyız ki biz Arapçayı sırf Arapların dili olarak değil, Allah'ın bizzat son kitabını bize bildirmek için seçtiği dil olduğu için kullanırız.¹¹¹

Bazıları, okuduklarımızı anlayabilmemiz için namazdaki dua ve sûrelerin Türkçe okunması gerektiğini belirtir. Bu düşünce, tembellik için bir bahane öteye geçmez. Namazda okunanların manasını anlamak için illa da Arapça öğrenmek gerekmez şüphesiz. Çünkü namaz kılmak için gerekli olan metinleri toplasanız (gerekli tüm dualar, ezan da dâhil), bir sayfayı geçmez. Bunların manası kolayca öğreni-

¹¹¹ Muhammed Hamidullah, "Namaz Niçin Arapçadır?," 27.

lebilir. Ayrıca, ibadet ederken okuduklarımız anlaşılmaz kelime ve cümleler değil ki, anlamlarını öğrenmeye engel olsun.

Şu da var ki, ibadetlerimizi Türkçe olarak okusaydık bile, belki çok fazla şey değişmeyebilirdi. Çünkü önemli olan öylesine okumak değil, onları bilinçli bir şekilde okuyup, düşünmek, anlamaya çalışmak ve hayatı bunlarla düzenlemektir. Yoksa analili Arapça olup da, nice insan var ki okuduklarını öylesine okuyor, hayatına aktarmıyorlar.

Bununla ilgili son olarak, öneminden dolayı şu hususa da dikkat etmeliyiz. Türkçemiz, Arapçadaki harflerin tümünü kapsamamaktadır. Örneğin Arapçada üç adet 'H' harfi varken, ح ح ه Türkçemizde sadece bir adet 'H' harfi vardır. Bu sebeple okunuş hataları olmaktadır. Bunu önlemek için ilk fırsatta Arapça harfleri okumayı öğrenip veya bunları bilen birisinden yardım almamızda çok büyük fayda vardır.

Toplu hâlde (Cemaatle) namaz kılmak

YÜCE RABBİMİZ BİZİ toplu hâlde yaşamaya uygun bir şekilde yaratmıştır. Biz her ne kadar bazen yalnız kalmayı arzulasak da, yine başkalarının yardım ve varlığına ihtiyaç duyarız. Çünkü bizler sosyal bir varlığız. Yaratılışı gereğı yalnız yaşayamayan, diğerlerine muhtaç olan insan, düzenli bir hayatı ancak toplum içinde gerçekleştirebilir. Birlikte yaşamak zorunda olan insanın bu hâli, ibadetlere de yansır. Rabbimiz bu beraberlik duygusunu, namaz ibadeti için de öngörmüştür.

Günde beş vakit namazın dışında haftada bir (Cuma) ve yılda iki kez (Bayram) bir arada kılınması gereken namazlar da vardır. Bu namazlara, çok önemli mazeretleri olmayan her Müslüman'ın katılması gerekir. Böylece toplumsal sorunlarımızı, üzüntü ve sevinçlerimizi diğer mü'minlerle paylaşır, yalnız olmadığımızı, seçkin bir topluluğun üyesi ol-

duğumuzu daha iyi hatırlarız.¹¹²

Namazın özünde birlik ve beraberlik düşüncesi vardır. Kâbe'nin etrafında ayrı ayrı görünsek bile, Kible'ye aynı amaçla yöneldiğimiz için aramızda hayalen de olsa mekân sınırının ötesinde bir birlik kurarız.¹¹³ Çünkü bizimle birlikte her ân, binlerce Müslüman namaz kılar. Hepimiz halka halka Kâbe'nin etrafında saflar hâlinde dururuz. İç içe daireler hâlinde dünyanın her tarafından Kâbe'ye doğru manevî saflar dizilmiştir. Dünya üzerindeki saat farkından dolayı her an, yeryüzü üzerinden beş vakit namaz eksik olmaz. Bütün Müslümanlar, içe doğru eğilen gül yaprakları gibi Kâbe'ye doğru yönelerek

“Namazın özünde birlik ve beraberlik düşüncesi vardır...”

namazın o narin ve zarif hareketleriyle eğilip bükülürler.

Şunu da belirtmeliyiz ki, toplu hâlde namaz kılmak şart değildir. Bunun nedeni, birçok sebepten dolayı camiye gidemeyen insanların bulunmasıdır. Ama mümkün olduğu kadar namazlar toplu hâlde kılınmaya çalışılmalıdır. Çünkü yüce Rabbimizin elçisi olan Peygamber Efendimiz, iki kişiyle de olsa cemaatle, yani toplu hâlde kılınan namazın, yalnız kılınan namazdan daha fazla değerli olduğunu; namaz

¹¹² Abdullah Yıldız, *Namaz*, 162.

¹¹³ Hasan Turabi, *Namaz*, 65.

kılanların sayısı arttıkça, Allah'ın rızası ve sevgisine daha fazla yaklaştıklarını belirtir.¹¹⁴

Cemaatle kılınan namazlarda kıblemiz, dualarımız, hareketlerimiz birdir. Bu sayede namaz kılan diğer insanlar arasındaki birlik ve beraberlik duygusu kuvvetlendirilir, bütün mü'minler kaynaşır. O anda yeryüzünde milyonlarca insanın cemaatle namaz kılması, bize kuvvetli bir ruh hâli kazandırır. Tanı-sınlar, tanımasınlar, namaz kılanlar birbirlerine du-acı, manevî destekçi olur. Kalpler birlikte çarpar, aynı heyecan ve duygularla coşup, taşar.

İbadetimizi tek başımıza yerine getirdiğimizde bile, Fâtîha sûresindeki 'İyyâke na'büdü'yü yani "Ancak Sana ibadet ederiz." ayetini okuruz. Bu sayede diğer Müslümanlarla olan birlik ve beraberliğimizi, yalnız da olsak, hep sürekli hatırlarız. Bu sayede birlik bilinci, namaz kılan her Müslüman'ın zihnine sadece teorik olarak değil, pratik olarak da yerleştirilir. Zaten toplu hâlde namaz kılmanın bir amacı da, gönüller arasındaki sevgi ve kardeşliği artırmaktır.

Yüce Rabbimizin camiye giderken en güzel ve temiz elbiselerimizi giymemizi istemesi¹¹⁵ ve Sevgili Peygamberimizin, "Soğan, sarımsak yiyen camiye gelmesin!"¹¹⁶ ikazı, diğer insanlara saygısızlık sayılıp beraberliği engelleyen kirli çorap, tozlu topraklı elbiseler ve pejmürde kıyafetler gibi tüm olumsuz etkenleri ortadan kaldırmamız gerektiğini hatırlatır.

Ayrıca sürekli yalnız başımıza namaz kıldığımızda, bilmeden bazı hatalar yapabilir, belki de bunların farkına hiç varamayabiliriz. Oysaki başkalarıy-

¹¹⁴ Tirmizî, Salât 161 (215); Buhârî, Ezan 30 (42); Müslim, Mesâcid 42 (249/650).

¹¹⁵ "Ey Âdemoğulları! Her mescide gidişinizde güzel giysilerinizi giyin... (Â'râf sûresi, 7:31.)"

¹¹⁶ Müslim, Mesâcid, 17 (71/563).

la beraber namaz kılmakla hatamızın farkına varıp, onu düzeltebiliriz. Ayrıca diğer bilgili insanlar da uygun bir dille hatalarımızı söyleyebilir.¹¹⁷

Camilerde saflar hâlinde kılınan namaz, sosyal yapısı farklı insanları birbirine yaklaştırarak sosyal statüleri de ortadan kaldırır. Dünyaya ait ayırım ve farklılıklar bir kenara bırakılır, Yüce Allah'ın huzurunda herkesin, tarağın dişleri gibi eşit olduğu hatırlanıp bu inanç, pratiğe aktarılır, toplulukların birbirini sırf Allah için seven mü'minler hâline gelmesi sağlanır. Artık camide zengin-fakir, âmir-memur, kuvvetli-zayıf, ihtiyar-genç ayırımı yapılmadan, camiye geliştiki sıralarına göre aynı saflarda yan yana eşit olarak yer almaları, İslâm'daki eşitliği ve herkeşe aynı gözle bakıldığını ifade eder.¹¹⁸ Aramızdaki farklılıkların, birbirimize karşı gurur ve kibir vasıtası olarak kullanılmaması gerektiğini de böylece daha iyi hayatımıza aktarmaya çalışırız.

Yine bu vesileyle zenginler fakirlerden haberdar olur, yardım eder; bilenler, bilmeyenlere bildiklerini aktarır. Dinimizin namaz gibi ibadetleri sayesinde toplumda bencil ve duyarsız insanların sayısı azalır, yardımsever ve hayırlı insanlar çoğalır.¹¹⁹ Birbirleriyle kenetlenen, omuz omuza veren Müslümanlar bu beraberliği hayat boyu sürdürmeye çalışır, dayanışma ve yardımlaşma içerisinde olurlar.

Toplu hâlde namaz kılariken imama uyarak hep birlikte aynı hareketlerin yerine getirilmesi, her şeyden önce birliği ve beraberliği sembolize eder. Saflardaki düzgünlük ve hareketlerdeki düzen, kalplerdeki doğruluğu ve ruhlardaki ahengi temsil eder.

¹¹⁷ Seyyid Ebu'l Hasan Ali en-Nedvî, *Dört Rükün*, 93-102.

¹¹⁸ Süleyman Uludağ, *İslâm'da Emir ve Yasakların Hikmeti*, 84.

¹¹⁹ Mehmet Dikmen, *Merak Ettiklerimiz* 2, 102.

Hep imamın tekbirleriyle hareket edilmesi kişisel irade ve şuurun ortadan kaldırılıp yerine, birlikteliğin irade ve bilincin geçmesine işaret eder.¹²⁰

Fakat tüm bunlara rağmen bir imam, Hristiyanlıktaki gibi ayrıcalıklı değil (Ruhbanlık), bizim gibi bir insandır. İmam, aramızdan seçilmiş herhangi birisidir. Tek farkı, namaz kıldırmanın şartlarını kendisinde taşımasıdır. Namaz vakti geldiği hâlde geciken imam beklenilmez, onun yerine cemaatten namazı kıldırabilecek bir başkası geçer.

Yine imam, cemaatten daha yüksek bir yerde de duramaz. Çünkü o, farklı bir insan değil, cemaatten birisidir. Dolayısıyla bu durum bize, dinimizde herhangi bir ayrıcalık ve doğuştan gelen imtiyazın bulunmadığını bir kere daha hatırlatmış olur.

¹²⁰ Süleyman Uludağ, *İslâm'da Emir ve Yasakların Hikmeti*, 84.

Miraç olan namaz ile taklit olan namaz

NAMAZ, İÇERİK İTİBARIYLA ikiye ayrılır: Miraç, yani gerçek namaz ile taklit namazı...

Taklit namazı farzdır. Miraç namazı ise peygamber, evliya ve Allah'ın diğer sevgili kullarının yerine getirdikleri namaz şeklidir. Miraç namazı, kendini tam anlamıyla Yüce Allah'a verebilme ve okuduklarını bizzat yaşayabilme hâlidir. Fakat günlük yaşamımız, özellikle gönlümüzdeki yükler bizi bu güzellikten alıkoyabiliyor. Böylece de yüzeyde kalan, şekilsel bir namaz kılarız.

Sevgili Peygamberimiz ve Allah'ın sevgili kulları namaz kılariken dış dünyayla irtibatlarını kesmeyi başarıyorlardı. Kendilerini bu ibadete tamamen verebildikleri için, namaz kılariken Allah'la ilgili olmayan her şeyi unuturlardı. Öyle ki Resûlullah'ı herhangi bir şey üzecek olursa, namaz kılardı.

Miraç namazında genellikle insanın hatırına, namazın başlangıç hareketi olan 'tekbir'den sonra,

dünya meşgaleleriyle ilgili hiçbir şey kolay kolay gelmez. Örneğin, Hz. Ali bir gün savaşta yaralanınca, ashabtan birisi, “Yarasını dağılayabilmek için Hz. Ali’yi kim tutacak?” deyince “Niçin telaş ediyorsunuz? Şimdi namaza duracağım, namazdayken dağlarsınız.” dedi. Gerçekten namaza durunca dağladılar ve o namazı, bozulmadan devam etti.¹²¹

Yine İbn Mes’ud namazdayken, evdekiler “Susun, ses çıkarmayın. İbn Mes’ud namaz kılacak.” derlerdi. O da, “İstediğinizi konuşun, ben namazdayken konuştuklarınızı duymuyorum.” cevabını verirdi.

Yine kadın evliyalardan Rabia el-Adeviyye’nin gözüne namaz kılarken bir kamış ucu saplanmıştı. Namazını bitirip selam verinceye kadar hiç haberi olmadı. Selam verince yanında bulunanlara “Bir bakın gözüme saplanan nedir?” diye seslendi. Saplanan kamış parçasını güçlükle gözünden çıkardılar.¹²²

Allah’ın diğer sevgili kullarının namaz kılmalarına bakarak kendimizi tam olarak namaza veremediğimizden dolayı üzüntüye kapılmamalıyız. Çünkü namazı tam gereği gibi kılamasak bile niyetimiz yine ümit dolu olmalıdır: “Ya Rabbi! O sevgili kulların gibi Sana mükemmel teşekkür ifadeleri olan namazlar sunamıyorum. Sen, her şeyin en temiz ve güzeline layıksın. Fakat ben namazımla bundan çok uzayım. Şu ân elimden gelen bu kadar. Ama hiç olmazsa niyetimle bunu Sana sunmaya çalışıyorum. Sabır ve Senin yardımınla namazımı güzelleştirme çabasındayım...”¹²³ Zaten Peygamberimizin bir kudsi hadisinde belirttiği gibi Rabbimiz kendisi için gösterilecek her gayrette bizim yanımızda, bizim

¹²¹ Halûk Nurbakî, *Namazın Sırları*, 45; *Peygamber Çizgisinde Yaşamak*, 51-52.

¹²² Vehbi Karakaş, *Niçin Namaz*, 97.

¹²³ Vehbi Karakaş, *Niçin Namaz*, 38.

yardımcımız: “Bana bir adım gelene ben on adım giderim, bana yürüyerek gelene ben koşarak gelirim.”¹²⁴

Namazı gerçek anlamda kılmayı başaramıyoruz diye, namazı bırakacak da değiliz. Bizim namazımız Allah dostlarınıninki gibi istenilen şekilde olmasa bile, yine de öz olarak aynıdır. Bizim namazımız bir fidan, onlarınkini ise büyümüş koca bir çınar ağacı sayılabilir. Aralarında sadece derece ve basamak farkı vardır. Biz sabır ve gayretle namaz ‘fidanımızı’ büyültmeye devam edersek, bir gün inşallah o da koca bir çınar ağacı hâline gelecektir.

Aslında miraç olan namaza ulaşmayı engelleyen birçok sebep vardır. Çevremizdeki birçok insan na-

*“Birçok insan namazı manasından uzak,
sadece şeklen yerine getirir.”*

mazı manasından uzak, sadece şeklen yerine getirir, hissetmeksizin yatıp kalkarlar. Dilleri hareket eder ama kalpleri yaptıkları ibadetle alâkasızdır. Kalpleriyle değil, kalıplarıyla Yüce Allah’ın huzurunda dururlar. Böylelikle de namaz, anlamsız bir gelenek ve şekil ile görüntüden ibaret, sıradan bir alışkanlık biçimini aldığı için de, bir ‘yük,’ sıkıcı ve sıradanlaşan bir ibadet olarak görülüp, baştan savarcasına kılınır. Bu şekilde yerine getirilen ibadetler de kişi ve toplum üzerindeki değıştirici etkisini gösteremez.¹²⁵

¹²⁴ Buhâri, Tevhid 15 (2183); Müslim, Tevbe 1.

¹²⁵ Mustafa Karataş, *İbadetlerde Ruh ve Şekil İbadet mi Ayin mi?*, 12.

Yine sadece şekilsel, baştan savma veya gösteriş için kılınan namazların Allah katında elbette bir değeri yoktur. Hatta Rabbimiz böyle kulluk yapanları şiddetle uyarmaktadır: “Yazıklar olsun o namaz kılanlara ki, onlar namazlarını ciddiye almazlar. Onlar gösteriş yapanlardır...”¹²⁶ Bu bağlamda Yunus Emre de bu durumu şöyle eleştirmektedir:

“Bir kez gönül yıktın ise, bu kıldığın namaz değil; yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil!”

Yani Yunus burada şöyle demek istemektedir: “Eğer bir defa gönül kırdıysan bu kıldığın namazın, duanın hükmü ve sevabı yok; kırıcı olduğun hâlde iken aldığın abdestin de sana bir yararı olmayacak; zira bu abdest yetmiş iki milletin el yüz yıkadığı sıradan bir temizlik hâline gelir.”¹²⁷

Buradan da yapılan ibadetlerin öneminin ne denli fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Biz de bu ehemmiyetten ötürü ibadetlerimize gerekli özeni göstermemiz gerekmektedir. Hem unutmamalıyız ki Rabbimizin, her yapılan ibadetin kabul etmek gibi bir zorunluluğu yoktur.

Bu nedenle kulluğumuzu daha ciddiye almalı, onu geliştirmek için gereken çabayı göstermeliyiz. Çünkü biz Rabbimiz yolunda adım attıkça, O bize daha fazlasıyla yardım edecektir. Bilinçle yapılan ibadetler ise bizi hedefimize daha çok ve hızlı yaklaştıracaktır.

¹²⁶ Mâ’ûn sûresi, 107:4-6.

¹²⁷ Metin Akar, *Doğumunun 750. Yılında Mektuplarla Yunus Emre*, 117.

Namaz kılmanın faydaları

UÇSUZ-BUCAKSIZ KÂİNATTA aslında küçücük bir nokta bile olmayan bize Rabbimizin bu kadar değer vermesi bizi çok mutlu etmektedir. Önem verdiği biz insanlara bir şey olması, zarar görmemiz, kesinlikle O'nun arzusu değildir. Hele hele O'nun isteklerini gönül huzuruyla yerine getiren kullarına herhangi bir kötülük gelmesini O elbette istemez. Bu yüzden de Rabbimizin bizim zararımıza olacak isteklerde bulunmayacağına iman eder, bunu biliriz. Çünkü bir makineyi veya robotu en iyi tanıyan, onu yapan mühendistir. Ona faydalı ve zararlı olan etkenleri en iyi o bilir. Hiçbir mühendis, onca emek ve zaman harcadığı eserinin zarar görmesini de elbette istemez. İşte biz ve vücudumuzun motoru sayılan kalbimizi de en iyi tanıyan ve bütün özelliklerimizi bilen, bizi yaratan Yüce Rabbimizdir.¹²⁸

¹²⁸ Şükran Kıcıroğlu, "Namaz ve Sağlığımız," 42.

Bir insanın, Allah'ın gerçek emirlerine uyduğu ve ibadetlerini yerine getirdiği için zarara uğradığı düşünülemez. Aksi hâlde, Yüce Rabbimizin isteklerini seve seve yerine getiren mü'minlerin, sırf O'nun emirlerini dinleyip yasaklarından kaçınmaları yüzünden zarara ve kötülüklere uğramaları çok anlamsız olurdu.

Fakat aynı durum, insanların kendi oluşturdukları ibadetler için söylenemez. Bazıları ibadet yaparım zannıyla vücuduna iğneler batırır, kendisini arılara sokturur, ömrü boyunca hiç manastırdan dışarı çıkmaz, kavrulmuş yüzüyle hep güneşe bakar... Bunlar ibadet kastıyla kendilerine zarar verir, fakat çoğu zaman bunun farkında bile değillerdir.

Bilim ve teknoloji geliştikçe, Yüce Rabbimizin istekleri olan ibadetlerin hiçbir zararı bulunmadığını, sağlığımız için de çok faydalı olduğunu anlarız. Ama şu hiç unutulmamalıdır ki; ibadetlerin faydaları, namaz kılmayı sevdiren devamlılığı için iyi bir teşvik olabilir. Fakat onların faydaları, bunların yapılması için asıl sebep değildir. İbadetler sadece ve sadece, Yüce Rabbimiz isteği olduğu için yapılır. Faydası için yapılırsa, ibadet değeri kalmaz. Çünkü

ibadetin temeli, fayda değil Yüce Rabbimizin emir ve istekleridir.

Örneğin; şayet namaz faydası için kılınmış olsaydı, faydasını bilmedikleri için İslâmiyet'in doğuşundan bu zamanımıza kadar bunca Müslüman namazı, boşu boşuna ve öylesine kılınmış sayılırlardı. Çünkü namaz kılmanın sağlığa verdiği faydalarını, bilimin gelişmesi sonucu daha yeni yeni öğrenebiliyoruz.

Bunun yanında hâlâ, faydasını bilmediğimiz hâlde yaptığımız ibadetler de var. O ibadetlerin, şu ân bilmediğimiz birçok faydaları bilim daha da ilerlediğinde ortaya çıkabilir. O zaman da biz, bu düşünceye göre birçok şeyi bilinçsiz ve boşu boşuna yapmış sayılmaz mıyız?

“İbadetin temeli, fayda değil Yüce Rabbimizin emir ve istekleridir.”

Yaptığımız ibadetlerin faydalarını bilmekle; Rabbimizin yaratmış olduğu insanları ne kadar iyi tanıdığını; O'nun isteklerini yerine getirmenin ahiretin yanında, dünyada da faydalı olduğunu; ibadetlerin zararlı olmadığını daha iyi anlarız. Böylece ibadet emrinin, her şeyi gören ve bilen Rabbimiz tarafından bize bildirildiğinin bilincine varırız.

Bunlara dikkat ettikten sonra artık namaz kılmanın bazı faydalarından bahsedebiliriz: Temizlik, görev bilincinin geliştirmesi, planlı programlı olmaya itmesi, otokontrol duygusunu geliştirmesi, kişinin

iradesinin güçlenmesi, zamanının düzene sokulması ve bunun sonucunda toplumun da zamanla daha huzurlu olması gibi...

Bunların dışında namazın tıbbî ve psikolojik faydaları da vardır. Şimdi bunları etraflıca incelemeye çalışalım:

Günümüzdeki hayat şartları, teknolojik gelişmelere paralel olarak insanları, vücutlarını daha az kullanmaya yol açtı. İnsanlar çoğu kez gidecekleri yere arabayla gidiyor; asansör, yürüyen merdiven gibi kolaylıklardan faydalaniyor. Spor için düzenli zamanları bile yok.

Hâlbuki kasların sağlıklı olması için belli bir güçte, dayanıklılıkta ve elastikiyette olmaları gerekmektedir. Günlük hayatta çok sıklıkta yapmadığımız egzersizleri namaz kılma esnasında yapıyoruz. Namaz hareketlerini incelediğimiz zaman, beden eğitimindeki jimnastikle aralarında benzerlik bulunduğunu görürüz. Ama jimnastiğin başlangıcı birkaç asrı geçmezken, İslâm'daki namaz düzeni 600'lü yıllardan bu yana devam edegelmektedir. Bu bağlamda, bir günde toplam kırk rekât namaz kılınır. Her rekâtta iki defa secdeye gider, yani günde seksen defa yatıp, kalkılır. Ayrıca namazda hareketler yavaştır (İbadet ruhuyla bağdaşmayan hızlıca kılınan teravih namazları da zaten doğru değildir). Bu hareketler kalbi yormaz ve günün değişik saatlerinde olduğu için insanı devamlı dinç tutar. Yine egzersizlerde çok önemli bir unsur olan devamlılık ve düzenlilik, namazın ibadet olması dolayısıyla zaten vardır. Öyle ki, namaz yolculukta bile terk edilmez.¹²⁹

Yine namazın beden sağlığına katkısıyla ilgili olarak bu ibadet sırasında boyun, bel, kollar ve ayak

¹²⁹ Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 7.

eklemlerimizle ilgili pek çok hareket yaparız. Bu da, namaza devam eden kişilerde özellikle bel ve diz eklemlerinde hareket kabiliyetini artırır. Dolayısıyla bu bölgelerle ilgili yumuşak dokularda elastikiyet de daha iyidir. Diz kapaklarının bükülmesi, diz kapak mafsallarının sertleşmesine engel olur. Namaz kılan insanların gerek kalça, gerek diz ve gerekse ayak bileği ve omuzu, dirsek ve el bileği mafsalları da devamlı işleyen bir makine gibi olduğundan, eklemlerde oluşacak birçok hastalıktan da korunmuş olur. Böylece namaz; romatizma, kireçlenme ve adale tutulmaları gibi birçok rahatsızlığın önlenmesinde etkili bir yöntemdir. Ayrıca namaz kılan insanlar bir nevi kültür-fizik hareketleri yaparak, kemikleri ve adalelerini güçlendirirler. Bu sebeple namaz kılanlar, yaşlılık dönemlerinde daha az kemik erimesine ve kemik kırılmalarına yakalanırlar.¹³⁰

Namazda yapılan hareketler bedeni kuvvetlendirmekle birlikte, bağırsakları çalıştırmak için de uygun hareketlerdir. Sırtın bükülüp, alnın yere konulması, hazma son derece faydalı olan, midenin ve sindirim sisteminin tabii olarak ovulması gibi bir durum ortaya koyar.¹³¹ Namaz, midedeki gıdaların iyi karışmasına, safra yollarındaki safranin kolay akmasına, safra kesesinde birikinti yapmamasına, pankreastaki enzimlerin kolay boşalmasına yardımcı olacağı gibi, her gün yapılan fazla hareketle bağırsakların kolay boşalmasında ve kabızlığın giderilmesinde büyük rol oynar.¹³²

Kanımız kalbimiz ile vücudun her tarafına pompalanır. Kan gönderme işinde kalbe yardımcı olu-

¹³⁰ Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 6-9; *Zaman Gzt.*, 31 Mart 1996.

¹³¹ Afif Abdülfettah Tabbâra, *İlmin Işığında İslamiyet*, 470.

¹³² Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 8.

nabilmesi için, kişinin birtakım hareketler yapması gerekmektedir. Namaz kılan ve başına 80 defa kan pompalanan bir kimsenin kafa derisi de, 80 defa kanla yıkanır; beynin üzerindeki beyin zarları, namaz kılan kişilerde, kılmayanlara nazaran günde seksen defa daha fazla kanlanıyor demektir. Namaz kılan insanların gözleri de, günde 80 defa yere eğildiklerinden, daha kuvvetli kan deveranına sahip olur. Göz içi tansiyonunda artma olmaz ve ön kameradaki sıvının devamlı şekilde değişmesi de sağlanmış olur.¹³³

Kulakların yine iyi kanlanması, frontal; alın, etmoidal; gözlerin arkası, sfenoidal; kaş arası ve maxiller; elmacık kemikleri, sinüslerin kemiklerin içindeki boşluk salgılarını, daha kolay boşaltmaları, hep bir günde 80 defa secde eden insanlarda daha iyi olmakta ve sinüzitlerin meydana gelmesine büyük ölçüde engel olmaktadır.¹³⁴

Namazın beynimize bir diğer faydası ise şöyledir: Şizofreni (bunama) hastalığında, bilindiği gibi beynin hafıza merkezindeki üst tabakada bir sulanma meydana gelir. Sulanan kısımdaki hücreler çalışamaz hâle gelmekte, dolayısıyla hafıza merkezi ne geçmişi hatırlayabilmekte, ne de yeni bir algıda bulunabilmektedir. Günde beş defa aynı saatlerde aynı ritmik hareketlerle kırk defa rükûya, seksen defa da secdeye eğilip kalkan beyin hücrelerde devamlı ve ölçülü çalkalanma olduğundan, beyindeki hafıza merkezinin üst kısmında herhangi bir sulanma olmaz. Dolayısıyla hafıza merkezi üst kısım hücrelerinde bir arıza olmadığından erken bunama (şizofreni) hastalığına çok ender rastlanır.¹³⁵

¹³³ Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 7, 8.

¹³⁴ Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 9.

¹³⁵ Timuçin Altuğ, "Namaz ve Sağlık," 8; Şükran Kıcıroğlu, "Namaz ve Sağlığımız," 42.

NAMAZIN PSİKOLOJİK FAYDALARI

Psikoloji konusuna gelince, bilindiği üzere, çağımız stres asrıdır. Namaz strese de ilaç gibi gelmektedir. İnsanlık bu stres problemini çözmenin yollarını hâlâ tam hızla aramaya devam etmektedir. Psikologlar, stresi gidermenin çarelerinden birisinin, her gün 1 saat kadar dinlendirici bir işle uğraşmak olduğunu belirtirler. İnsan sinirli veya endişeli olunca, dinlenme gayesiyle boş oturmakta, buna rağmen beynin endişe veya üzüntüye sebep olan konu üzerinde çalışmasına engel olamamaktadır. Yani zihnî yorgunluğun bu yolla atılması neredeyse imkânsızdır. Oysa namaz kılariken gerek hareket, gerekse bir şeyler okumakla dünya meşgalelerinden uzaklaşır, bambaşka âlemlere dalarız.¹³⁶ Böylece ruhumuz ve bedenimiz her türlü sıkıntıyla kederden kurtulup huzur ve rahata kavuşur.¹³⁷

Zaten namaz, insanın yalnızlık psikolojisine de son derece iyi bir çaredir. İnsanların birbirinden isteyerek veya istemeyerek uzaklaşmaları sonucunda, bencilliğin giderek hâkim olmasıyla günümüzün bir hastalığı da, yalnızlık duygusudur. Namaz, ister tek başına; isterse toplu hâlde kılınsın, her iki hâlde de insanın yalnızlık hissini en az günde beş defa gidebilmektedir. Çünkü namaz insanı, tek başına kılındığı hâlde, Yüce Allah'ın huzuruna götürmekte, yalnız olmadığını hatırlattığı gibi, diğer insanlarla manen bir arada bulundurarak, yalnızlık hissini gidermektedir.¹³⁸

Kulluk vazifesini yerine getiren kişi, hayatı boyunca görevini layıkıyla yerine getirmiş insanların

¹³⁶ Sefa Saygılı, "Huzur Reçetesi," 26.

¹³⁷ Polat Has, "Sıkıntıların Giderilmesinde İbadet," 448.

¹³⁸ Polat Has, "Sıkıntıların Giderilmesinde İbadet," 448.

mutluluğu ve gönül huzuruyla yaşar. Gücü ve bilgisi sonsuz bir Yaratıcıya kulluk etmenin ve O'na güvenip dayanmanın verdiği ümit ve yüksek ruh hâli desteğiyle kolay kolay daralmaz, bunalmaz, üzüntüye kapılmaz.¹³⁹ Engeller, zorluklar, imkânsızlıklar karşısında psikolojisi bozulmaz, güvenini kaybetmez.

Zira namaz, Allah'a güveni artırır. O'na dua ve yakarıшта bulununca bütün gam ve keder, insanın gözünde küçülür. Zaten Kur'an-ı Kerim'de de; "Ey iman edenler, sabır ve namaz kılmakla Allah'tan yardım isteyin."¹⁴⁰ denilmektedir. Yani ey inananlar; uğradığınız, size zor gelen musibetlere karşı Allah'-

"Kulluk vazifesini yerine getiren kişi, hayatı boyunca görevini layıkıyla yerine getirmiş insanların mutluluğu ve gönül huzuruyla yaşar."

tan sabır ve namazla yardım isteyin. Ayrıca sabır ve namaz insanı, olaylar karşısında dimdik ayakta tutan iki manevî dayanaaktır.¹⁴¹

İhtiyaçlarını sadece ve sadece Yüce Allah'tan isteyen birisi, bir işi olmayınca hemen ümitsizliğe düşmez. Kendi kendini yiyip, bitirmez. Bilir ki, kendisini gören, bilen ve duyan Allah'ı vardır. Er geç elinden tutacağına inanarak huzurlu olarak yaşar,¹⁴²

¹³⁹ Vehbi Vakkasoğlu, *Öğretmenin Not Defteri* 2, 95-96.

¹⁴⁰ Bakara sûresi, 2:153.

¹⁴¹ Afif Abdülfettah Tabbâra, *İlmin Işığında İslamiyet*, 268-269.

¹⁴² Polat Has, "Sıkıntıların Giderilmesinde İbadet," 448-449.

böyle bir düşünceye sahip olmasından ötürü de hayatta daima daha başarılı ve mutlu olur.

Son olarak bunlara namazın bir anlamda irade ve sabır eğitimi de olduğunu ilave edebiliriz. Bitmeden tükenmeden, bir ömür boyu, her türlü psikolojik hâl ve ortamda namaza devam edebilmek, Allah'tan hakkıyla korkan doğru kulların vasfıdır.

İşte böylesine bir namaz, mü'mini sabırlı, iradeli, azim ve sebat sahibi bir insan hâline getirecektir.¹⁴³ Böyle bir insan aynı zamanda hakiki kulluk vasfını da taşıyor demektir.

¹⁴³ Abdullah Yıldız, *Namaz*, 138.

Kaynakça

A. Kitaplar:

(Kısaltma: Bty: Basım Tarihi Yok)

Akar, Metin. *Doğumunun 750. Yılında Mektuplarla Yunus Emre*. İstanbul: Ötüken Yay., 1992.

Aksoy, Ergüder. *Kur'an, Hadis ve Aklın Işığında İbadetin 199 Faydası*. İstanbul: Seha Neşr., 1991.

Akyüz, Vecdi. *Mukayeseli İbadetler İlmihali (İslâm Fıkıhında İbadetler)*. İstanbul: İz Yay., 1995.

Altun, Ahmet. *Namazın Sırları*. İstanbul: Ensar Neşr., Kasım 2006.

Atasoy, İhsan; Güleçyüz, Kâzım vd. *İbadet*. İstanbul: Yeni Asya Yay., 1983.

Atasoy, İhsan; Uşşak, Cemal vd. *Vazifelerimiz*. İstanbul: Yeni Asya Yay., 1983.

Atay, Hüseyin. *Kur'an'a Göre İslâm'ın Temel Kuralları*. 2. bsk. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yay., 1997.

Başar, Alâaddin. *Niçin İbadet Ediyoruz?*. İstanbul: Zafer Yay., Mart 1993.

Bayrak, Mehmet. *Namazın Maddî Manevî Faydaları*. 2. bsk. İstanbul: 1991.

Bayrakdar, Mehmet. *İslâm İbadet Fenomenolojisi*. An-

kara: Akçağ Yay., 1987.

Bilmen, Ömer Nasuhi. *Büyük İslam İlmihali*. İstanbul: Bilmen Yay., 1968.

Buladı, Kerim. *Namaz/Akılları Durduran Mucize*. 4. bsk. İstanbul: Kayıhan Yay., Nisan 2006.

Büyük, Abdullah. *Hikmeti, Manası ve Kaideleriyle Namaz*. 12. bsk. Ribat Neşr., Merhaba Ofset bty.

Büyükçınar, Ahmet Muhtar. *Dinimiz ve Hayatımız (Suallere Cevaplar)*. İstanbul: Marifet Yay., 1981.

Büyür, Hasan. *Namaz Bilinci*. 10. bsk. Denge Yay., Umut Matbaacılık, Kasım 1996.

Cırık, Büşra. *Ruhun Miracı Namaz*. byy: Miraç Yay., bty.

Dahlan, Ahmed b. Zeyni. *Namaz Dinin Direğidir*. İstanbul: Bedir Yay., bty.

Demirci, Senai. *Kıl Beni Ey Namaz*. İstanbul: Timaş Yay., Şubat 2007.

Dikmen, Mehmet. *Merak Ettiklerimiz 2*. İstanbul: Cihan Yay., Eylül 1989.

----- . *Tatbikli Namaz Rehberi*. İstanbul: Yeni Asya Yay., 1982.

Erdem, Hasan Hüsnü. *Abdest Almanın Diş ve Göz Sağlığı Bakımlarından Önemi*. 2. bsk. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., 1982.

el-Gazzalî. *Namazın Sırları ve Önemli Yönleri*. çev. Nevzat Arıkan. Basılmamış Mezuniyet Tezi (Marmara Üniv. İlahiyat Fak. Kütüph.). İstanbul 1971.

Günenç, Halil. *Günümüz Meselelerine Fetvalar I*, 2. bsk. İstanbul: İlim Yay., 1989.

Hekimoğlu, İsmail. *İnsan Bu*. İstanbul: Timaş Yay., Ocak 1996.

İmam (Abdü'l-Vehhab) Şa'rani. *İslâm Büyüklerinin Örnek Ahlakı ve Hikmetli Sözleri (Tenbihu'l-Muğterrîn)*. çev. Ömer Temizel, İstanbul: Sönmez Yay., 1970.

Kacar, Yusuf Ziya. *Tasavvufî, Sıhhî, Ahlakî, İçtimai Bakımlardan Namaz ve İman*. İstanbul: Bürhaneddin Erenler Basımevi, 1965.

Karabaşoğlu, Metin. *Gece Yürüyüşü*. İstanbul: Karakalem Yay., 1998.

Karakaş, Vehbi. *Niçin Namaz*. İstanbul: Timaş Yay.,

Ocak 1994.

Karataş, Mustafa. *İbadetlerde Ruh ve Şekil İbadet mi Ayin mi?*. İstanbul: Dersaadet Yay., 1995.

Kebir, İhsan. *Namaz Bilinci*. İstanbul: Denge Yay., Ekim 1993.

Kösmene, Süleyman. *Mü'minin Miracı Namaz (Soru-lar-Cevaplar)*. İstanbul: Yeni Asya Neşr., Mayıs 2001.

Lelong, Michel. *Eğer Allah İsteseydi?*. çev. Refik Özdek. İstanbul: Yeni Asya Yay., 1998.

Mevdudî (Seyyid Ebu'l-Alâ). *Gelin Müslüman Olalım*. 4. bsk. ed. Hürrem Murad; çev. Filiz Handan Türedi. Pınar Yay., Yıldızlar Matbaacılık Ocak 1996.

Müftüoğlu, Ömer. *Bilgi ve Hikmet Boyutuyla Namaz*. Ankara: İlahiyat Yay., Ekim 2005.

En-Nedvî, Seyyid Ebu'l Hasan Ali. *Dört Rükün (Namaz, Zekât, Oruç, Hac)*. çev. Yusuf Karaca. İstanbul: Nehir Yay., 1992.

Nurbakî, Halûk. *Kur'an Mucizeleri*. 5. bsk. Damla Yay., Kuşak Ofset 1987.

----- . *Namaz ve Abdestin Gerçekleri*. Gü-naydın gzt., bty.

----- . *Namazın Sırları*. Damla Yay., bty.

----- . *Peygamber Çizgisinde Yaşamak*. İs-tanbul: Nesil Yay., Ekim 1996.

----- . *Sonsuz Nur*. İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1960.

Özakkaş, Mahmut. *Namaz Ansiklopedisi*. İstanbul: Bayrak Yay., 1991.

Özcan, Yusuf. *Gençlik ve Namaz (Namaz Rehberi)*. 10. bsk. İstanbul: TÜRDAV Yay., 1993.

Sağlam, Bahaeddin. *İbadetler (Manaları, Hakikatleri, Faydaları)*. İstanbul: Tebliğ Yay., 1995.

Sayın Ekerim, Esmâ. *Namaz ve Karakter Gelişimi*. 3. bsk. İstanbul: İnsan Yay., Ağustos 2006.

es-Savvaf, Muhammed Mahmud. *Namaz Rehberi*, İs-tanbul: Emin Yay., 1986.

Senîh, Safvet. *İbadetin Getirdikleri*. İzmir: Nil Yay., 1992.

Sevinçgöl, Ömer. *Kulluğum Sultanlığımdır*. İstanbul: Zafer Yay., Ağustos 1992.

Tabbâra, Afif Abdülfettah. *İlmin Işığında İslamiyet*. çev. Mustafa Öz. İstanbul: Kalem Yay., 1977.

Turabi, Hasan. *Namaz (Fert ve Toplum Hayatındaki Etkileri)*. 2. bsk. çev. Saim Eminoğlu. İstanbul: Risale Yay., Nisan 1991.

Uludağ, Süleyman. *İslâm'da Emir ve Yasakların Hikmeti*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay., 1988.

Vakkasoğlu, Vehbi. *Öğretmenin Not Defteri 2*. 7. bsk. İstanbul: Cihan Yay., Ekim 1992.

Vitray-Meyerovitch, Eva de. *Güneşin Şarkısı*. çev. Cemel Aydın. İstanbul: Şule Yay., Eylül 2008.

Yıldız, Abdullah. *Namaz/Bir Tevhid Eylemi*, 4. bsk. Pınar Yay., Yıldızlar Matbaası bty.

B. Makaleler:

Alan, Halûk. "Hekim Gözüyle," *Zafer* derg. Mart 1987, sayı: 123, s. 16.

Altuğ, Timuçin. "Namaz ve Sağlık," *Zafer* derg. Ekim 1990, sayı: 166, s. 6-9.

Dânâ, Sâdık. "Namaz'ın Sıhhati," *Altınoluk* derg. Ağustos 1995, sayı: 114, s. 28-30.

Demirci, Mehmet. "Abdest," *Altınoluk* derg. Nisan 2000, sayı: 170, s. 36-37.

"Namaz," *Altınoluk* derg. Haziran 2000, sayı: 172, s. 36-38.

Doksat, Recep. "Psikiyatrist Gözüyle Namaz," röpy. Senai Demirci, *Köprü* derg. Ağustos 1986, sayı: 101, s. 7-10.

Hamidullah, Muhammed. "Namaz Niçin Arapçadır?," *Tohum* derg. Nisan 1965, yıl: 2, sayı: 19, s. 27.

Has, Polat. "Sıkıntıların Giderilmesinde İbadet," *Sızıntı* derg. Aralık 1988, sayı: 119, s. 448-449.

Işık, Emin. "Namaz ve İnsan," *Zafer* derg. Ekim 1990, sayı: 166, s. 28-31.

Karabaşoğlu, Metin. "Kâinat Kadar Şükür," *Yeni Asya* gazetesi. 29 Mayıs 1996, s. 2.

Kıcıroğlu, Şükran. "Namaz ve Sağlığımız," *Sur* derg. Aralık 1987, sayı: 141, s. 42.

----- "Namaz ve Sağlığımız 2," *Sur* derg. Ocak 1988, sayı: 142, s. 17.

Nurbakî, Halûk. "Ruh, Secdeyle Yücelir," *Zafer* derg.

Şubat 1993, sayı: 195, s. 8-13.

-----, "Yaşamak İster Misiniz?" *Zafer* derg. Mart 1992, sayı: 183, s. 8-11.

Saygılı, Sefa. "Huzur Reçetesi," *Zafer* derg. Ocak 1985, sayı: 97, s. 26-27.

Sunar, Cavit. "Namazdan Maksat Nedir?," *Ankara Üniv. İlahiyat Fak. derg.* XIII, Ankara 1965, s. 31-38.

Şentürk, Habil. "İbadetin Mahiyeti ve Şahsiyet Gelişimindeki Fonksiyonu," *Dokuz Eylül Üniv. İlahiyat Fak. derg.* İzmir 1985, sayı: 2, s. 223-229.

Yaşaroğlu, M. Kamil. "Namaz," *Diyanet İslam Ansiklopedisi.* XXXII. s. 350-357.

Yıldırım, Suat. "İbadet ve Hayat Nizamı," *Yeni Ümit* derg. Ocak-Şubat-Mart 1989, sayı: 3, s. 3-6.

İndeks

A

Abdestin ve teyemmümün faydaları 88

Abdest ve namaz

Günah ve kötülüklere engeldir 78

Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı? 21

B

Birlik bilinci 109, 114

D

Diğer ibadetler 36

Dua ile namaz arasındaki ilişki 41

E

Edep yâ Hû! 82

Elektronlar 86, 87

G

Gusül abdesti ve faydaları 91

H

Hâtimü'l Esam'ın abdesti 81

Hâtimü'l Esam'ın namazı 60

Hipofiz 90

Hormonal olaylar 89

Huşû 61, 96

İ

İbadet

Allah'a olan sevgimizin göstergesidir 27

İbadetlerin özü ve özeti

Namaz 30

İç hesaplaşma 75

İftitah tekbiri 103

İhsân 61

İki katlı abdest 81

İma ile namaz kılmak 38

J

Jimnastik 124

K

Kâbe 34, 62, 113

Kâbe bir semboldür 35

Kaza namazı 52

Kılık kıyafetimiz namazın
anlam ve önemine uygun
olmalıdır 83

Kıptiler 43

Kıyam 39, 43, 97

Kulun, Rabbine olabileceği
en yakın hâl 100

L

Lenf sistemi 86, 90

M

Madem Allah hiçbir şeye
muhtaç değil, o zaman
niçin namaz kılıyoruz?
49

Miraç Namazı 117

N

Namazda gözleri kapatmak
62

Namazdaki temel hareketler
'Kıyam, rükû ve secde...'
101

Namazdaki temel kavramlar
'Tesbih, tekbir ve hamd...'
105

Namazda okunan Arapça
kelime ve cümleler Türk-

çe okunamaz mı? 111

Namazı cennete girmek için
değil, Allah'a şükretmek
için kılırsınız 33

Namazın anahtarı 104

Namazın içeriği ve diğer
dinlerdeki yeri 44

Namazın ve abdestin gizli
düşmanı

Vesvese hâli (Kuruntu)
96

Namaz kılmanın faydala-
rı 129

Namazlarımızı nasıl güzel-
leştirebiliriz? 63

O

Otokontrol duygusu 123

Otokontrol sistemi 75

Otokritik 61

R

Ruhbanlık 116

Rükû 37, 39, 95, 126

S

Sabır ve namaz 128

Salât 39

Secde 39, 43, 62, 95, 124

Sosyal bütünleşme 76

Sosyal statü 115

Sosyal yapı 115

Statik elektrik 86

Stres 127

Sübhanallah 102

Süryanilik 43

T

Tahlil davranışı 103

Tahrim tekbiri 103

Taklit namazı 117

Tefekkür etmek 31

Tekbir 116, 118

Tesbih 102

Teşekkürün şeklini biz değil,

Allah belirlemeli 24

Teyemmümün faydası 87

Ü

Ülfet (Alışkanlık) hastalığı 62

Y

Yalnızlık psikolojisi 127

Z

Zikir-namaz ilişkisi 40

